

ศักยภาพการทำนากอกฤตของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ
จังหวัดสุรินทร์

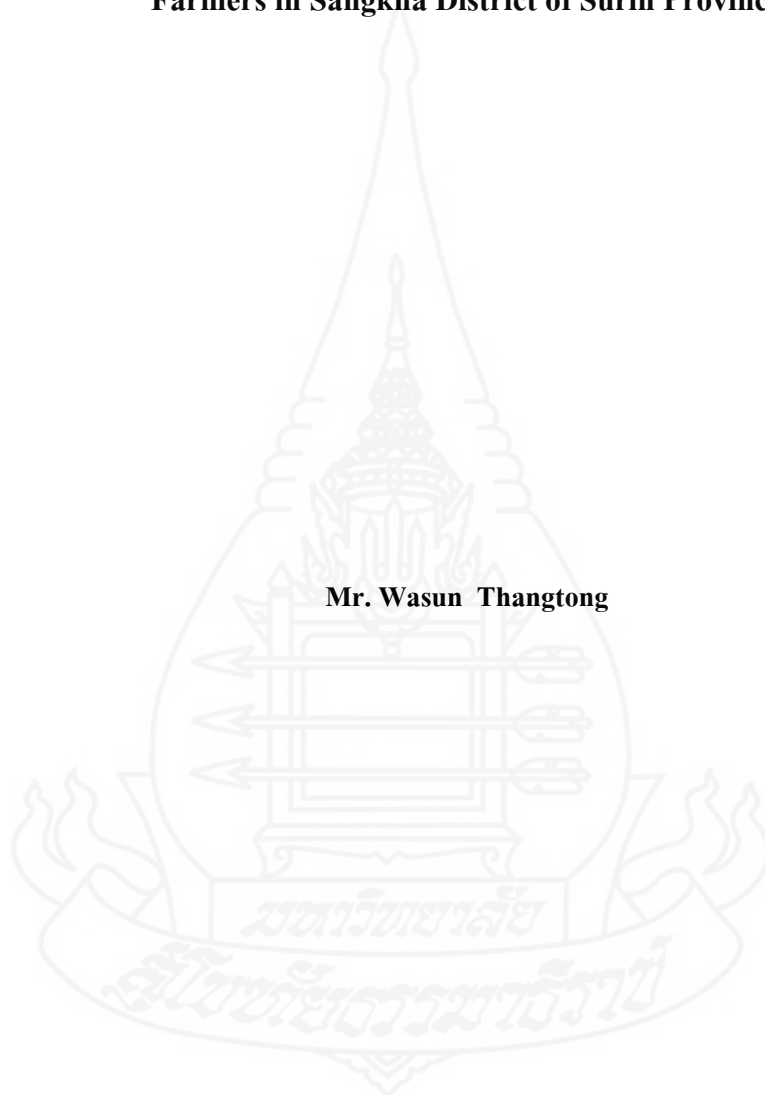
นายวสันต์ ต่างทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ.2556

**Potentials of Off-Season Rice Production by Non-Irrigated Area
Farmers in Sangkha District of Surin Province**

Mr. Wasun Thangtong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2013

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ศักยภาพการทำนากอกฤตของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ
จังหวัดสุรินทร์

ชื่อและนามสกุล นายवंสันต์ ต่างทอง

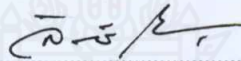
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. สุพันธ์ สีสังข์
2. รองศาสตราจารย์ ดร. สมจิต โยชะคง

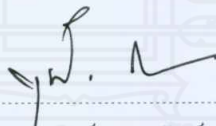
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. ลัดดาวัลย์ วรรณนุช)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุพันธ์ สีสังข์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมจิต โยชะคง)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะความกรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษา
หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์ และรองศาสตราจารย์ ดร. สมจิต โยชะคง อาจารย์ที่
ปรึกษาร่วมที่กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ และความช่วยเหลือต่างๆ ตลอดจนแก้ไข
ข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งอย่างยิ่งและ
ขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง ขอขอบพระคุณกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่
กรุณาให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณ
คณาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชา
ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้
ตลอดระยะเวลาที่ข้าพเจ้าศึกษาอยู่ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงได้
ด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณเกษตรกรผู้ทำนานอกฤดูนอกเขตชลประทานในอำเภอดังชะ จังหวัด
สุรินทร์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณ
คุณจิระวรรณ ธีระวงศ์ไพศาล ที่ได้ให้คำแนะนำและช่วยเหลือด้านเอกสาร ขอขอบคุณข้าราชการ
เจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดสุรินทร์ และทุกท่านที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความ
สมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงด้วยดี คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบให้แก่เกษตรกร
ผู้ทำนานอกฤดู ตลอดคนผู้เกี่ยวข้องทุกท่านด้วยความเต็มใจยิ่ง

วสันต์ ต่างทอง
กรกฎาคม 2556

ชื่อวิทยานิพนธ์ ศักยภาพการทำนานอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ
จังหวัดสุรินทร์

ผู้วิจัย นายวสันต์ ต่างทอง รหัสนักศึกษา 2549001895

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร. สมจิต โยชะคง
ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) เจตคติการทำนานอกฤดูของเกษตรกร (3) ความพร้อมในการทำนานอกฤดูของเกษตรกร และ (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการทำนานอกฤดู

ประชากรที่ศึกษาคือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนการทำนานอกฤดูนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 90 ราย โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด ไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 53.66 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา แรงงานเกษตรเฉลี่ย 2.66 คน มีประสบการณ์ทำนานอกฤดู 1-5 ปี พื้นที่ในการทำนานอกฤดูเฉลี่ย 5.48 ไร่ ใช้ทุนของตนเอง โดยส่วนใหญ่เป็นค่าเมล็ดพันธุ์ เกษตรกรมีรายได้การทำนานอกฤดูเฉลี่ย 12,387.87 บาท น้ำที่ใช้มาจากอ่างเก็บน้ำในชุมชน นอกจากนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตร (2) เกษตรกรมีเจตคติในการทำนานอกฤดูอยู่ในระดับมาก (3) ด้านความพร้อมของเกษตรกรในการทำนานอกฤดูก็อยู่ในระดับมาก (4) ภาพรวมของปัญหาในการทำนานอกฤดูอยู่ในระดับน้อย ปัญหาที่อยู่ในระดับต้น ๆ ก็คือการกำจัดศัตรูพืช สำหรับข้อเสนอแนะของเกษตรกร ส่วนใหญ่ต้องการฝึกอบรมเพื่อสร้างเสริมความรู้ สนับสนุนปัจจัยการผลิต แหล่งทุน แหล่งน้ำ ไฟฟ้า และการรวมกลุ่มเกษตรกร

คำสำคัญ ศักยภาพการทำนานอกฤดู การเกษตรนอกเขตชลประทาน จังหวัดสุรินทร์

Thesis title: Potentials of Off-Season Rice Production by Non-Irrigated Area Farmers in Sangkha District of Surin Province

Researcher: Mr. Wasun Thangtong; **ID:** 2549001895;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Sunan Seesang Associate Professor;

(2) Dr. Somchit Yotakhong Associate Professor; **Academic year:** 2013

Abstract

The purposes of this research were to study: (1) social and economic conditions of farmers, (2) attitude of farmers toward off-season rice production, (3) availability of farmers in off-season rice production, and (4) problems and suggestions of farmers for off-season rice production

The population in this study were farmers who were registered for off-season rice production in the non-irrigated areas of Sangkha District, Surin Province accounting for 90 persons. Data were gathered from all population with no sample selection. The research instrument was a structural interviewed questionnaire. Data were analyzed by using computerized programs. Statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation.

Research findings were as follows: (1) Majority of respondents was male, with an average age of 53.66 years, and completed primary education. The average family farm labor was 2.66 persons and they had experiences in off-season-rice production from 1 to 5 years. An average area for off-season rice production was 5.48 rai. They used their own capitals for production cost, seed costs were the most expenses. An average income of off-season rice production was 12,387.87 baht. Water resources were community reservoirs. Hence, most farmers gained knowledge from agricultural extensionists. (2) Farmer attitude towards off-season rice production was at the high level. (3) Availability of farmers for off-season rice production was also at high level. (4) Problems of farmers for off-season rice production were at low level, however, the primary problem was the pest control. Farmers suggested that most famers needed trainings for enhancing the knowledge. They also needed of support in production supplies, financial funds, water resources, electricity, and farmer group setting.

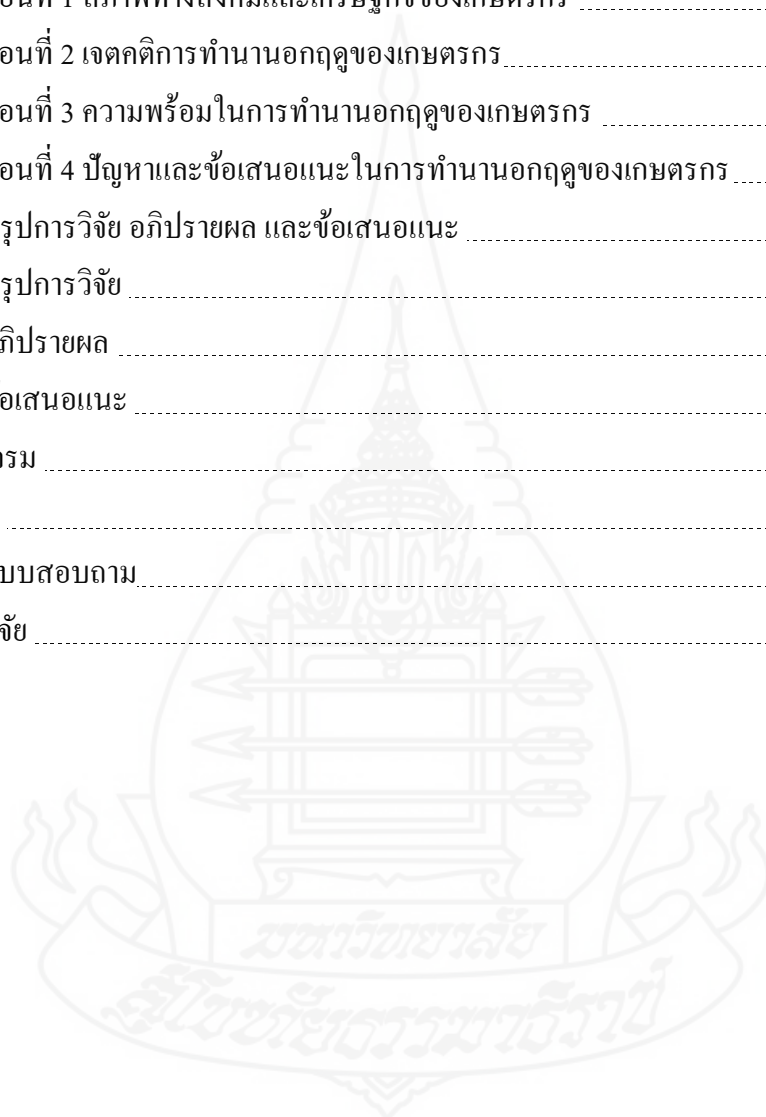
Keywords: Potential of off-season rice farming, Non-Irrigated Agriculture, Surin Province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์	6
นโยบายการผลิตข้าวของไทยและการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์	11
สภาพพื้นที่ทำนาของจังหวัดสุรินทร์และศักยภาพการทำนานอกฤดูของเกษตรกร ในอำเภอสังขะ	20
แนวคิดเกี่ยวกับเจตคติและแรงจูงใจ	27
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	38
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	38
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การวิเคราะห์ข้อมูล	39

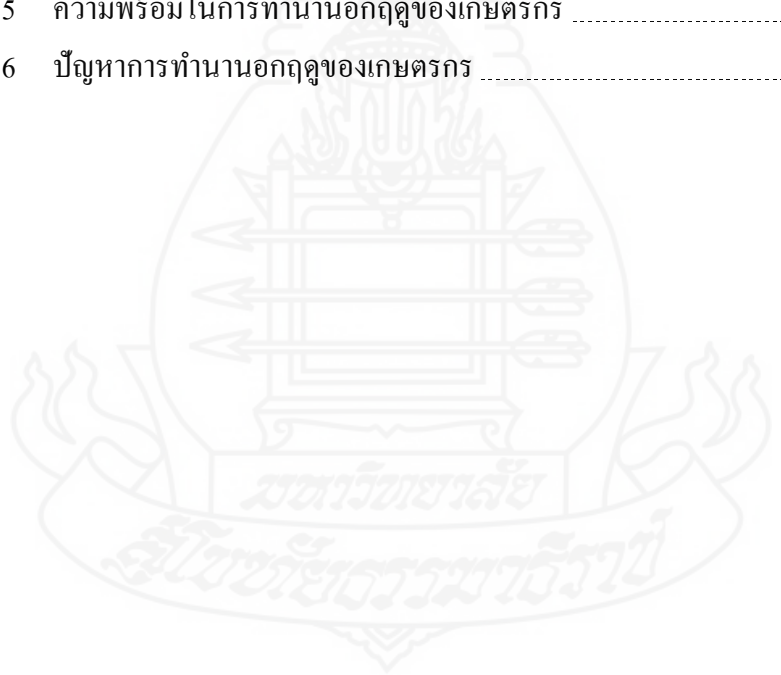
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร	42
ตอนที่ 2 เจตคติการทำงานนอกฤดูของเกษตรกร	48
ตอนที่ 3 ความพร้อมในการทำงานนอกฤดูของเกษตรกร	49
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำงานนอกฤดูของเกษตรกร	50
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	53
สรุปการวิจัย	53
อภิปรายผล	55
ข้อเสนอแนะ	57
บรรณานุกรม	58
ภาคผนวก	62
แบบสอบถาม	63
ประวัติผู้วิจัย	70

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	พื้นที่ใช้สอยทางการเกษตร 9
ตารางที่ 2.2	ข้อมูลการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ 9
ตารางที่ 2.3	สถิติข้อมูลการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญปีเพาะปลูก 2552/2553 จังหวัดสุรินทร์...9
ตารางที่ 2.4	พื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิ 105 และผลผลิตต่อไร่ของจังหวัดสุรินทร์..... 22
ตารางที่ 2.5	แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิ 105 ของจังหวัดสุรินทร์..... 22
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร..... 43
ตารางที่ 4.2	ข้อมูลครัวเรือนของเกษตรกร..... 44
ตารางที่ 4.3	สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร..... 45
ตารางที่ 4.4	เจตคติการทำงานนอกฤดูของเกษตรกร 49
ตารางที่ 4.5	ความพร้อมในการทำงานนอกฤดูของเกษตรกร 50
ตารางที่ 4.6	ปัญหาการทำงานนอกฤดูของเกษตรกร 51

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดสุรินทร์	7

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าว เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของโลก ประชากรกว่าครึ่งโลกบริโภคข้าวเป็นอาหารหลักและจัดเป็นพืชที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความมั่นคงทางด้านอาหาร หลายประเทศจึงยกให้ข้าวเป็นสินค้าที่มีความอ่อนไหวทางการเมืองและการปลูกข้าวถือเป็นวัฒนธรรมประจำชาติอย่างหนึ่ง แม้ว่าต้นทุนการผลิตในประเทศจะสูงกว่าการนำเข้า แต่รัฐก็ยังคงสนับสนุนให้เกษตรกรทำการเพาะปลูกข้าว การค้าข้าวของโลกจึงไม่เป็นไปตามกลไกการตลาดอย่างแท้จริง เหตุเพราะถูกจำกัดด้วยโควตาค่าภาษีที่สูงและมีข้อกีดกันที่ไม่ใช่ภาษี หรือไม่เกี่ยวข้องกับการค้าอื่นๆ เช่น ความปลอดภัยและความมั่นคงทางด้านอาหาร เป็นต้น ประเทศไทยเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญและส่งออกข้าวเป็นอันดับต้นของโลก แบ่งเป็นข้าวสารร้อยละ 97 ที่เหลือเป็นผลิตภัณฑ์จากข้าว ที่มีพื้นที่ในการเพาะปลูกคิดเป็นร้อยละ 49.02 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดของประเทศ (ชัยวัฒน์ สหสกุล 2550: 2) ในปี 2549 ประเทศไทยมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้พื้นที่ในการปลูกข้าวคิดเป็นร้อยละ 19.70 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดของประเทศ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าข้าวเกี่ยวข้องกับคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและถือเป็นสินค้าการเกษตรที่มีความสำคัญทั้งในระดับประเทศและระดับโลก นอกจากข้าวจะเป็นอาหารหลักของคนไทยแล้วยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศอีกด้วย ประเทศไทยมีเกษตรกรที่ทำการปลูกข้าว 3.7 ล้านครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 66 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด มีพื้นที่ปลูกข้าวประมาณ 60 ล้านไร่ ได้ผลผลิตปีละ 28 ถึง 30 ล้านตันข้าวเปลือกคิดเป็นมูลค่าประมาณ 180,000-200,000 ล้านบาท ส่งออกปีละ 8 ถึง 10 ล้านตันข้าวสาร นำเงินตราเข้าประเทศถึงปีละ 80,000-100,000 ล้านบาท ผลผลิตของข้าวในแต่ละปีถือเป็นการสร้างรายได้จำนวนมหาศาลให้แก่เกษตรกรและประเทศชาติ ซึ่งหากปีใดที่ข้าวมีราคาดีก็จะทำให้รายได้ของเกษตรกรและรายได้ของประเทศสูงขึ้นตามไปด้วย (ประเสริฐ โกศลวิตร 2551: 26-27)

หอมมะลิ เป็นชื่อเรียกทางการค้าที่ผู้บริโภคและผู้ประกอบการนิยมใช้เรียกข้าวขาวดอกมะลิ 105 และ กข15 โดยสายพันธุ์ที่นิยมปลูกมากที่สุดถึงร้อยละ 90 คือข้าวขาวดอกมะลิ 105

สามารถทำการเพาะปลูกได้ทั่วภูมิภาคของไทย ซึ่งมีแหล่งปลูกข้าวคุณภาพคืออยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือตอนบนของไทย

ข้าวหอมมะลิ เป็นข้าวเจ้าคุณภาพดี มีกลิ่นหอม นุ่ม เป็นที่นิยมของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะมีฐานะค่อนข้างดี มีกำลังซื้อสูง ซึ่งมีปริมาณการส่งออกปีละประมาณ 1.0-1.4 ล้านตัน คุณสมบัติของข้าวหอมมะลิคุณภาพดีและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคคือมีเมล็ดข้าวยาวเรียวยาวใส เป็นเงา และมีท้องไข่น้อย เมื่อนำมาหุงจนสุกจะมีลักษณะนุ่มนวล นุ่ม และมีกลิ่นหอม

จังหวัดสุรินทร์ มีพื้นที่ที่เป็นแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิคุณภาพดี มีการผลิตข้าวอินทรีย์ ซึ่งเป็นอาหารที่ปลอดภัย สามารถส่งออกไปยังตลาดทั้งในและต่างประเทศ แต่เนื่องจากมีกำลังในการผลิตที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ จึงจำเป็นต้องหาวิธีที่จะต้องวางแผนการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดศักยภาพในการผลิตและมีผลผลิตเพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค

ผู้วิจัยปฏิบัติงานที่ร่วมกับชาวบ้านอยู่บ่อยครั้ง ส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร และมองว่าการทำนอกรอฤดู เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกษตรกรผู้ทำนอกรอฤดูนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ให้ความสนใจ โดยเกษตรกรผู้ทำนอกรอฤดูในพื้นที่ดังกล่าวได้ให้เหตุผลว่ามีแรงจูงใจทางด้านราคา มีความต้องการของตลาดระดับสูง ลดความเสี่ยงด้านการลงทุน สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเพาะปลูกข้าว นำองค์ความรู้ที่ได้จากการทำนอกรอฤดูไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและประกอบเป็นอาชีพเสริมได้ ถือเป็นการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการให้ทันและเหมาะสมต่อสภาพการณ์ปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาศักยภาพของเกษตรกรผู้ทำนอกรอฤดูนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำนอกรอฤดูของเกษตรกรผู้ทำนอกรอฤดูในพื้นที่ดังกล่าว รวมถึงการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาเกี่ยวกับการทำนอกรอฤดู ทั้งในและนอกพื้นที่อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

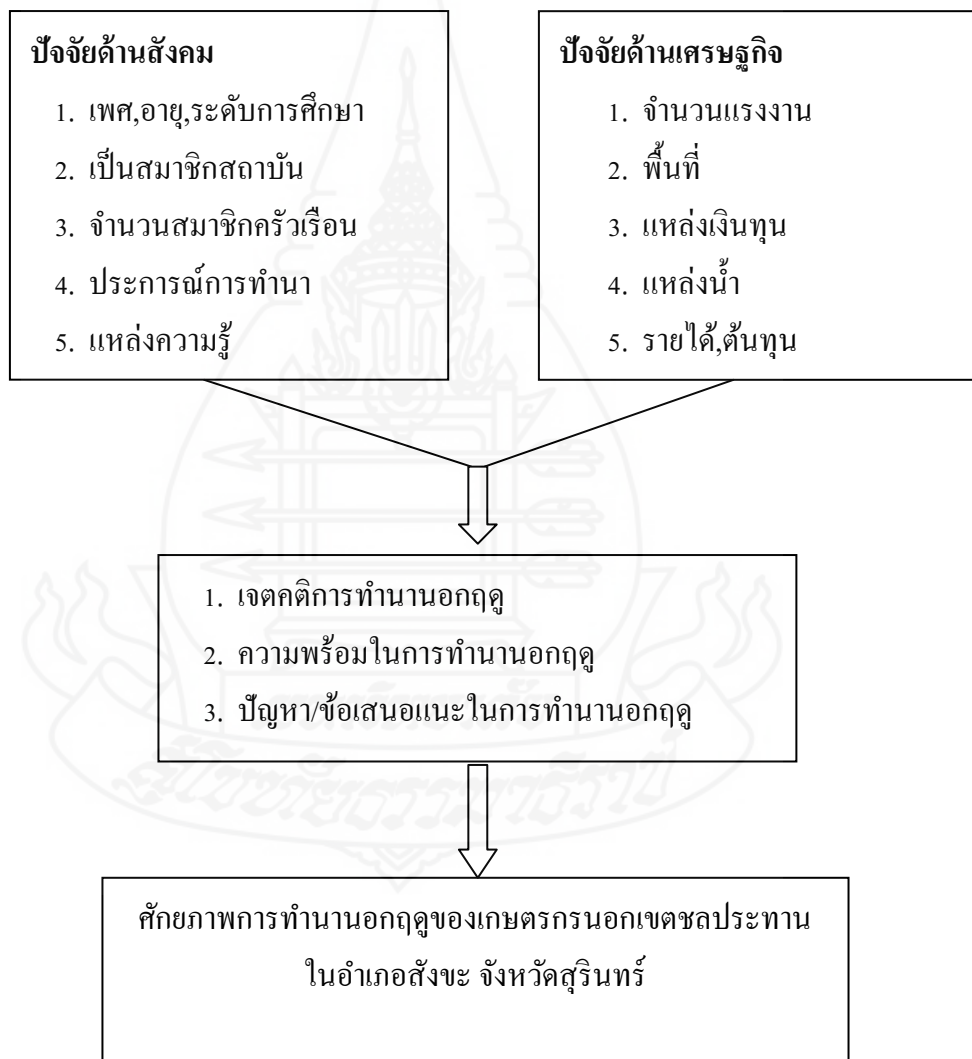
2.2 เพื่อศึกษาเจตคติการทำนอกรอฤดูของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

2.3 เพื่อศึกษาความพร้อมในการทำนานอกฤดูของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนอกฤดู

2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำนานอกฤดูของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพการทำนานอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ศึกษา สามารถกำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาศึกษาสภาพการทำงานนอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ โดยศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานนอกฤดู ซึ่งเป็นประเด็นที่เกษตรกรที่ทำงานบริเวณพื้นที่ดังกล่าวให้ความสนใจ อีกทั้งยังเป็นการต่อยอดจากองค์ความรู้เดิมทางการเกษตรให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

4.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาข้อมูลของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

4.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานนอกฤดู ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เกี่ยวกับสภาพการทำงานนอกฤดูของเกษตรกรผู้ทำนอเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

4.3 ขอบเขตเชิงเวลา การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาสภาพการทำงานนอกฤดูของเกษตรกรผู้ทำนอเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ปีการทำงาน 55/56 แบ่งเป็น 2 ช่วงเวลา ประกอบด้วย ช่วงปลูกข้าว ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2555 และ ช่วงเก็บเกี่ยวข้าว ตั้งแต่เดือนมีนาคม-เมษายน 2556

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การทำงานนอกฤดู หมายถึง ข้าวหอมมะลิพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ที่สามารถปลูกได้ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ถึง เดือนกุมภาพันธ์ ใช้ปลูกบริเวณการทำงานนอกเขตชลประทาน ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

5.2 พื้นที่นอกเขตชลประทาน หมายถึง พื้นที่เพาะปลูกพืชที่อยู่นอกเขตโครงการชลประทานของกรมชลประทาน และทำการเพาะปลูกโดยใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ หรือจากการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

5.3 ข้าวที่ไวต่อช่วงแสง หมายถึง ข้าวที่ต้องใช้แสงเฉพาะเดือนเพื่อออกดอกที่มีความยาวของกลางวันสั้นน้อยกว่า 12 ชั่วโมง ปกติจะมีความยาวของกลางวันประมาณ 11 ชั่วโมง 40 นาที หรือน้อยกว่านี้

5.4 ข้าวที่ไม่ไวต่อช่วงแสง หมายถึง ข้าวที่ระยะของช่วงแสงไม่มีผลต่อการออกดอกของข้าว เมื่อต้นข้าวได้ระยะเวลาการเจริญเติบโตครบตามกำหนด ต้นข้าวก็จะออกดอกทันทีไม่ว่าเดือนนั้นจะเป็นกลางวันสั้นหรือกลางวันยาว

5.5 เกษตรกรหรือผู้ปลูกข้าว หมายถึง เกษตรกรผู้ที่ทำนาและขึ้นทะเบียนการทำนา
นอกฤดูนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

5.6 เจตคติ หมายถึง เป็นแรงจูงใจที่บุคคลจะกระทำตามความรู้สึกรับชอบหรือไม่ชอบต่อ
สิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมอันมีพื้นฐานมาจากความเชื่อ

5.7 แรงจูงใจ หมายถึง สิ่งซึ่งควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ อันเกิดจากความต้องการ
พลังกดดัน หรือ ความปรารถนา ที่จะพยายามดิ้นรนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่ง
อาจจะเกิดมาตามธรรมชาติหรือจากการเรียนรู้ก็ได้ แรงจูงใจเกิดจากสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอก
ตัวบุคคลนั่นเอง

5.8 ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการการทำนานอกฤดู ได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ และยังมีอิทธิพลธรรมชาติ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้ทราบเจตคติเกี่ยวกับการทำนานอกฤดูนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ
จังหวัดสุรินทร์

6.2 ได้ทราบปัจจัยที่เหมาะสมกับการทำนานอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทาน
ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

6.3 สามารถเพิ่มศักยภาพผลผลิตข้าวหอมมะลิจากการทำนานอกฤดูของเกษตรกรนอก
เขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

6.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปต่อยอดเป็นองค์ความรู้ด้าน
การเกษตรทั้งในและนอกพื้นที่อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพการทำนानอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหางานวิจัย จึงนำเสนอวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องใน 5 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์ และอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
2. นโยบายการผลิตข้าวของไทยและการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์
3. สภาพพื้นที่ทำนาของจังหวัดสุรินทร์และศักยภาพการทำนานอกฤดูของเกษตรกรในอำเภอสังขะ
4. แนวคิดเกี่ยวกับเจตคติและแรงจูงใจ
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์และอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

1.1 ข้อมูลทั่วไปจังหวัดสุรินทร์

ที่ตั้งและอาณาเขต จังหวัดสุรินทร์ เป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศา 30 ลิปดา ถึง 15 องศา 30 ลิปดาเหนือและเส้นแวงที่ 103 องศา 104 องศา 15 ลิปดาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 115-483 เมตร มีพื้นที่ประมาณ 8,124,056 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 5,077,535 ไร่ แบ่งเขตการปกครองเป็น 13 อำเภอ เป็นจังหวัดชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา มีเทือกเขาพนมดงรักกั้นเขตแดน มีช่องทางขึ้น-ลง ข้ามเทือกเขาหลายแห่งไปมาติดต่อกันระหว่าง 2 ประเทศ ช่องทางสำคัญที่ใช้ติดต่อกัน ได้แก่ ช่องจอม ช่องโดนเกิ้ล และช่องปราสาทตาเมือน มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ประเทศกัมพูชา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดบุรีรัมย์

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดสุรินทร์ ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของที่ราบสูงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านเหนือของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำมูลและแม่น้ำชีไหลผ่าน ลักษณะพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด แล้วลาดต่ำสู่แม่น้ำมูลและลำห้วยพลับพลา อยู่ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ พื้นที่บริเวณนี้เป็นป่าผสมกับการทำนา ป่าส่วนใหญ่เป็นป่าแดงโปร่ง ถัดลงไปเป็นบริเวณตรงกลางของจังหวัดมีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาดสลับกับพื้นที่ราบ โดยเป็นพื้นที่ราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่ จึงมีสภาพเป็นพื้นที่ป่าผสมนา ส่วนทางด้านใต้ของจังหวัดเป็นที่ราบสูงของเทือกเขาพนมดงรัก ที่มีเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา ได้แก่ บริเวณอำเภอกาบเชิง อำเภอสังขะ และอำเภอบัวเชด มีสภาพเป็นป่าทึบและเทือกเขา สลับซับซ้อน มีป่าเบญจพรรณ และแนวภูเขาตลอด รายละเอียดตามรูปภาพที่ 2.1 (สำนักสำรวจและวางแผนการใช้ที่ดิน 2550)

ภาพที่ 2.1 แผนที่จังหวัดสุรินทร์

1.3 สภาพภูมิอากาศและฝนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์

1.3.1 อุณหภูมิ ลักษณะภูมิอากาศ ภูมิอากาศแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู หรือแบบทุ่งหญ้าสะวันนา คือในรอบปีหนึ่งจะมีฤดูฝนและฤดูแล้งแตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้เกิด 3 ฤดูกาล ได้แก่ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมและฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิทั้งปีของจังหวัดสุรินทร์ มีอุณหภูมิเฉลี่ยในเดือนมกราคม 24.8 องศาในฤดูหนาว ลดลงเฉลี่ย 18.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยจะเริ่มขยับสูงขึ้นไปเรื่อยๆ จากเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคมเมษายนตามลำดับ ในหน้าร้อนมีอุณหภูมิสูงสุด 35.6 องศาเซลเซียส จากนั้นอุณหภูมิเริ่มลดลงเล็กน้อยเมื่อเข้าสู่ช่วงฤดูฝนจนถึงเดือนกรกฎาคม จากนั้นอุณหภูมิจะลดลงเรื่อยๆเนื่องจากย่างเข้าสู่ฤดูหนาว และลดลงต่ำสุดช่วงปลายปี

1.3.2 ปริมาณน้ำฝน การเปลี่ยนแปลงของปริมาณน้ำฝนในจังหวัดสุรินทร์เมื่อปี 2549 มีปริมาณน้ำฝนโดยรวม เฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 1,545.40 มิลลิเมตร มีจำนวนวันที่ฝนตก 112 วัน (ที่มา: สถานีอุตุนิยมวิทยาสุรินทร์)

1.3.3 ความชื้นสัมพัทธ์ จังหวัดสุรินทร์มีความชื้นสัมพัทธ์ในเดือนกุมภาพันธ์มีปริมาณความชื้นสัมพัทธ์ที่ 62.66 % ในเดือนพฤษภาคมมีความชื้นสัมพัทธ์ 78.07 % มีความชื้นสัมพัทธ์สูงสุดในเดือนกันยายน ซึ่งเป็นฤดูฝน มีความชื้นประมาณ 83.98 % และปริมาณความชื้นสัมพัทธ์ลดลงในหน้าหนาว มีความชื้น 66.20 % ในปี 2549 จังหวัดสุรินทร์มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยต่ำสุด 38.3 % และมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุด 95.0 % (ที่มา: สถานีอุตุนิยมวิทยาสุรินทร์)

1.4 พืชเศรษฐกิจจังหวัดสุรินทร์

1.4.1 โครงสร้างการผลิตที่สำคัญของจังหวัดสุรินทร์

ผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมถือเป็นโครงสร้างการผลิตที่สำคัญของจังหวัดสุรินทร์มีส่วนประกอบดังนี้

1) **พื้นที่ทำการเกษตรของจังหวัดสุรินทร์** มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 3,904,992 ไร่ หรือร้อยละ 75.55 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด มีครัวเรือนเกษตรกรจำนวน 196,105 ครัวเรือน

2) **พื้นที่ถือครองทางการเกษตร** แบ่งออกเป็นพื้นที่ใช้สอย และปลูกพืชเศรษฐกิจ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 2.1,2.2

ตารางที่ 2.1 พื้นที่ใช้สอยทางการเกษตร

ลำดับที่	พื้นที่การใช้สอย	จำนวน (ไร่)
1	ที่นา	3,224,432
2	ที่ทำไร่	190,880
3	ไม้ผลและไม้ยืนต้น	223,821
4	ไม้ดอกและไม้ประดับ	156
5	พืชผัก	7,669
6	ที่ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	10,920
7	ที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	5,480
8	อื่นๆ	192,630

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดสุรินทร์ 2553

ตารางที่ 2.2 สถิติข้อมูลการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ปีเพาะปลูก 2552/2553 จังหวัดสุรินทร์

ชนิดพืช	พื้นที่ (ไร่)		ผลผลิต	
	ปลูก	เก็บเกี่ยว	เฉลี่ย (กก./ไร่)	รวม (ตัน)
ข้าวเจ้าหน้าปี	3,222,209	3,153,532	428	1,350,727
ข้าวเหนียว	2,223	2,223	404	897
ข้าวเจ้าหน้าปรัง	125,188	125,005	646	80,807
อ้อยโรงงาน	72,737	71,389	7,522	536,969
มันสำปะหลัง	97,891	96,412	3,651	354,499
ปอแก้ว	419	419	222	93
ข้าวโพดหวาน	2,594	2,495	1,548	3,862
แตงโมเนื้อ	2,793	2,793	2,266	6,330
ถั่วลิสง	1,311	1,228	282	347
พริกชี้หนูเม็ดใหญ่	2,817	2,817	2,989	8,422
ยางพารา	146,180	32,000	322	8,856
ยูคาลิปตัส	107,245	60,312	13,522	815,518
มะม่วง	4,435	3,421	1,456	4,980

ข้าว เป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่เพาะปลูกมากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดสุรินทร์ พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกมากและทำชื่อเสียงให้จังหวัดคือ ข้าวขาวดอกมะลิ 105

สินค้าส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรมที่แปรรูปแล้วและเป็นวัตถุดิบ ได้แก่ ข้าว อ้อย ยางพารา มันสำปะหลัง โคนและกระบือ สุกร ไก่ หมู หัวผักกาด ฯลฯ (สำนักงานเกษตรจังหวัดสุรินทร์)

1.5 ข้อมูลทั่วไปด้านสังคม เศรษฐกิจอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม อำเภอสังขะตั้งอยู่บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา มีสภาพพื้นที่เป็นป่าไม้ เป็นภูเขา และเป็นเนิน ลักษณะของดินเป็นดินร่วนปนทรายและลูกรัง พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวนและเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ทางตอนใต้ติดกับประเทศกัมพูชา เป็นป่าเบญจพรรณ มีลำห้วยทัพทัน และลำห้วยเสน เป็นแหล่งน้ำที่ไหลผ่านอำเภอสังขะซึ่งมีความสำคัญสำหรับใช้ทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ ตามไร่นายังมีอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กและสระน้ำไว้ใช้เพื่อทำการเกษตรอีกด้วย

1.5.1 ที่ตั้ง อำเภอสังขะตั้งอยู่ที่ถนนโล่ห์สุวรรณ หมู่ที่ 1 ตำบลสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ระยะทางห่างจากตัวจังหวัดสุรินทร์ 49 กิโลเมตร

1.5.2 อาณาเขต อำเภอสังขะมีอาณาเขตติดต่อกับบริเวณใกล้เคียง ดังนี้
ทิศเหนือ ติดเขตอำเภอศรีขรภูมิ อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์
ทิศใต้ ติดเขตประเทศกัมพูชา
ทิศตะวันออก ติดเขตอำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ และอำเภอขุนขันธ์ และอำเภอปรางกู จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันตก ติดเขตอำเภอปราสาท อำเภอลำดวน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

1.5.3 ประชากร อำเภอสังขะมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 126,010 คน เป็นประชากรชาย 63,399 คน และหญิง 62,611 คน (แหล่งที่มา: สถิติกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และที่ทำการปกครอง จังหวัดสุรินทร์ 2551)

1.5.4 ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบสูงต่อเนื่องจากเทือกเขาพนมดงรัก ลักษณะของดินเป็นดินร่วนปนทรายและลูกรัง พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการทำนา ทำไร่ ทำสวนยางพารา พื้นที่ตอนใต้บริเวณชายแดนไทยกัมพูชา เป็นป่าไม้เบญจพรรณ มีแหล่งน้ำสำหรับทำการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์คือ

1) ลำห้วยทัพทัน มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาพนมดงรักไหลผ่านอำเภอสังขะที่ตำบลตาตุ่ม ตำบลบ้านจารย์ ตำบลสะกาด ตำบลทัพทันใช้ประโยชน์ในการเกษตรและเลี้ยงสัตว์

2) *ลำห้วยเสน* มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาพนมดงรักโดยไหลผ่านอำเภอสังขะ ที่ตำบลเทพรักษา ตำบลคม ตำบลตาคุม ตำบลบ้านชบ ตำบลสังขะ และตำบลขอนแก่น

1.5.5 สภาพดินฟ้าอากาศ สภาพอากาศ ของอำเภอสังขะแบ่งออกเป็น 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูฝน อยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคม-เดือนกันยายน ฤดูหนาว อยู่ในช่วงปลายเดือนตุลาคม-เดือนกุมภาพันธ์ และฤดูร้อน อยู่ในช่วงเดือนมีนาคม-เดือนพฤษภาคม ของทุกปี

1.5.6 สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ บริเวณอำเภอสังขะในอดีตอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า หลังจากที่รัฐบาลได้มีการสัมปทานป่าไม้และบ้านเมือง จึงมีความเจริญเกิดขึ้น มีทางคมนาคมที่สะดวก และการเข้ามาของผู้คนต่างถิ่นที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อประกอบอาชีพและทำมาหากิน ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ถูกบุกรุก รวมถึงการเข้าจับจองพื้นที่ทำกิน ทำให้เหลือพื้นที่ป่าไม้ธรรมชาติเพียงไม่กี่แห่ง

1.5.7 สภาพทางเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำไร่มันสำปะหลัง อ้อยและสวนยางพารา คิดเป็นพื้นที่ 15,394 ไร่ การทำเกษตรกรรมของอำเภอสังขะมีพื้นที่ทั้งสิ้น 385,856 ไร่

จึงพอสรุปได้ว่าจังหวัดสุรินทร์ และอำเภอสังขะ มีลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบสูงภูเขา ลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพเหมาะสำหรับการทำนา ปลูกข้าว และข้าวที่ปลูกมากที่สุดได้แก่ พันธุ์หอมมะลิ 105 รองลงมา กข 15 ซึ่งถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจของอำเภอ และจังหวัด รายได้ภาคเกษตรมาจากการขายข้าว

2. นโยบายการผลิตข้าวของไทยและการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์

2.1 นโยบายการผลิตข้าวไทย

ข้าวเป็นพืชอาหารหลักของคนในหลายภูมิภาคของโลกเฉพาะอย่างยิ่งในทวีปเอเชียมนุษย์ในทวีปเอเชียรู้จักข้าวและการปลูกข้าวตั้งแต่เมื่อประมาณ 10,000 ปีมาแล้ว พบหลักฐานว่าแหล่งปลูกข้าวสมัยแรกอยู่ในประเทศจีน ส่วนประเทศไทยมีการปลูกข้าวมาตั้งแต่เมื่อราว 5,000 ปีก่อน ข้าวมีบทบาทต่อการดำรงชีพ เศรษฐกิจและสังคมของประเทศในแถบนี้มาช้านาน ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าเรื่องข้าวในประเทศต่างๆรวมทั้งประเทศไทยจึงมีทั้งในด้านพฤกษศาสตร์ วิทยาศาสตร์การเกษตร เศรษฐศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม

การทำนาเป็นอาชีพหลักและเกี่ยวพันกับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน ข้าวเป็นผลิตผลทางการเกษตรที่นอกจากจะมีความสำคัญทางเศรษฐกิจและเป็นวัฒนธรรมหลักของคนไทยแล้วกระบวนการปลูกข้าวก็ยังส่งผลต่ออิทธิพล ความคิด ประเพณี พิธีกรรม และสำนวนภาษาใน

ชีวิตประจำวันอีกด้วย ดังเห็นได้จากกำหนดฤดูกาลจากขั้นตอนของกระบวนการปลูกข้าวว่า ฤดูใดเป็นฤดูไถ หว่าน ปักดำ และฤดูเก็บเกี่ยว การกล่าวถึงการใช้พื้นที่ทำกินจึงเรียกว่า “หัวไร่ปลายนา” การกินอยู่ ที่เรียกว่า “กินข้าวกินปลา” เป็นต้น ดังนั้นความรู้เรื่องข้าวจึงมีความสำคัญต่อคนไทยเป็นอย่างมาก

ข้าวเป็นสินค้าทางการเกษตรที่สำคัญที่สุดของประเทศไทย ในแง่การบริโภคภายในประเทศ ข้าวเป็นอาหารหลักของคนไทย ในขณะเดียวกันข้าวเป็นหนึ่งในสินค้าส่งออกหลักของประเทศสามารถเข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก รัฐบาลไทยจึงพยายามที่จะควบคุมตลาดและการค้าข้าวมาโดยตลอดแทรกแซงตลาดและการค้าข้าวของรัฐบาลไทยมีจุดประสงค์หลักทางการเมืองอยู่สองประการคือ 1) ควบคุมราคาข้าวภายในประเทศเพื่อมิให้ผู้บริโภค (โดยเฉพาะในเขตเมือง) ได้รับความกระทบเมื่อราคาข้าวเพิ่มสูงขึ้น 2) ประกันราคาข้าวขั้นต่ำหรือจํานําข้าวให้กับชาวนาที่ได้รับผลกระทบจากราคาข้าวตกต่ำ นโยบายข้าวของไทยมีแนวโน้มที่เปลี่ยนจากการเก็บภาษีส่งออกข้าวและควบคุมราคาข้าวสารอย่างหนักไปสู่การอุดหนุนระยะสั้นแก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวและอุตสาหกรรมการแปรรูปและส่งออกข้าว แต่รัฐบาลไทยยังคงใช้นโยบายการอุดหนุนระยะสั้น แต่การอุดหนุนระยะสั้นอาจจะไม่มีประสิทธิภาพ อาจเหนี่ยวรั้งการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและการตลาดข้าว (ธนพันธ์ ไถ่ประกอบทรัพย์)

<http://www.tpd.in.th/fileupload/99648000article01.pdf>

2.2 การผลิตข้าวหอมมะลิ

ประเทศไทยถือเป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพดีที่สุดแห่งหนึ่ง โดยมีแหล่งเพาะปลูกสำคัญ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เขตทุ่งกุลาร้องไห้) และมีพื้นที่เพาะปลูกครอบคลุมกว่า 19 ล้านไร่ทั่วประเทศ โดยมีแหล่งผลิตสำคัญ คือ จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ นครราชสีมา อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด รองลงมาคือภาคเหนือ เนื่องจากสภาพดินฟ้า-อากาศและพื้นที่เพาะปลูกของทั้งสองภาคคล้ายคลึงกัน เหมาะแก่การเจริญเติบโตของข้าวหอมมะลิ กล่าวคือ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอน ฝนจะเริ่มตกตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ชาวนาจะเริ่มหว่านไถในเดือนมิถุนายน และเพาะปลูกอยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม เมื่อฝนเริ่มหมด ปลายเดือนตุลาคมจนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน จึงเริ่มเก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายนความชื้นจะน้อยเพราะเป็นช่วงที่ลมหนาวจากเมืองจีนเริ่มพัดเข้ามาในสองภาคนี้ ทำให้อากาศแห้งเหมาะในการเก็บเกี่ยว การตาก การนวด ก็ทำได้ง่าย เพราะน้ำแห้งนาหมดแล้ว ไม่มีฝน จึงทำให้ได้เมล็ดข้าวที่มีคุณภาพ สำหรับการปลูกข้าวหอมจะทำได้ดีเฉพาะที่ที่เป็นนาดอนเสียเป็นส่วนใหญ่ (ศูนย์วิจัยข้าวสุรินทร์ 2554)

2.2.1 คุณสมบัติของข้าวหอมมะลิ

ข้าวหอมมะลิที่นิยมปลูกและบริโภคกันอย่างแพร่หลายคือพันธุ์ ขาวดอกมะลิ 105 และ พันธุ์กข.15 ความหอมของข้าวหอมมะลิ เกิดจากสารระเหยชื่อ 2-acetyl-1-pyrroline ซึ่งเป็นสารที่ระเหยหายไปได้ การรักษาความหอมของข้าวหอมที่ดีต้องเริ่มตั้งแต่ การเก็บเกี่ยว การเก็บรักษาข้าวเปลือกการสีข้าว และการเก็บรักษาข้าวที่สีเรียบร้อยแล้วการจะรักษาความหอมของข้าวเอาไว้ต้องพยายามหลีกเลี่ยงภาวะแวดล้อมที่ร้อน อบอ้าว และมีความชื้นสูง การตากแดดหรือใกล้สถานที่ร้อนจัดเป็นเวลานานๆ เป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยงอย่างยิ่งสภาวะที่เหมาะสมคือที่ที่มีอากาศค่อนข้างเย็น มีการถ่ายเทของอากาศดี ความชื้นไม่สูงข้าวหอมใหม่ (NEW CROP) หมายถึงข้าวหอมที่เพิ่งเก็บเกี่ยวมาได้สักระยะหนึ่ง และมีการดูแลรักษาอย่างดี ก่อนที่จะนำมาบริโภค ข้าวหอมใหม่จะให้ความหอมขณะหุงต้ม ซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษที่แตกต่างจากข้าวชนิดอื่นๆ นอกจากนี้ข้าวหอมที่หุงแล้ว ยังมีลักษณะนุ่มเหนียว มียาง เกาะตัวกันพอสมควร มีรสชาติอร่อย

ข้าวหอมที่เก็บไว้นานขึ้น (ข้าวเก่า) คือ ข้าวที่เก็บเกี่ยวมาแล้วเก็บไว้เป็นเวลานาน 5-6 เดือนขึ้นไป ความหอมจะเจือจางลง รวมทั้งความนุ่มเหนียวลดลงด้วย เมื่อนำข้าวหอมนี้มาหุงจะต้องใช้ปริมาณน้ำมากขึ้นกว่าข้าวใหม่ ถึงแม้ความหอมจะลดน้อยลงไปแต่ยังคงมีรสชาติอร่อยเหมือนเดิม (สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว 2555)

2.2.2 สถานการณ์การผลิตข้าวของไทย ปีเพาะปลูก 2556/2557

สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว (2555) การพยากรณ์ผลผลิตการเกษตร (ข้าวนาปี-นาปรัง 2556/2557) เป็นการรวบรวมข้อมูลล่วงหน้าก่อนที่จะมีผลผลิตออกสู่ตลาด ประกอบด้วยสถานการณ์การผลิตข้าว ผลพยากรณ์การผลิตข้าว เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ

การผลิตข้าวนาปี เนื้อที่เพาะปลูกรวมทั้งประเทศ 65.158 ล้านไร่ ลดลงจากปีที่แล้ว 0.310 ล้านไร่ หรือร้อยละ 0.47 ผลผลิต รวมทั้งประเทศ 27.008 ล้านตันข้าวเปลือก เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว 1.076 ล้านตันข้าวเปลือก หรือร้อยละ 4.15 ผลผลิตต่อไร่ ทั้งประเทศ 414 กิโลกรัม เพิ่มขึ้น จากปีที่แล้ว 18 กิโลกรัม หรือร้อยละ 4.55

การผลิตข้าวนาปรัง เนื้อที่เพาะปลูก รวมทั้งประเทศ 13.728 ล้านไร่ ลดลงจากปีที่แล้ว 4.064 ล้านไร่ หรือร้อยละ 22.84 ผลผลิต รวมทั้งประเทศ 9.167 ล้านตันข้าวเปลือก ลดลง จากปีที่แล้ว 2.876 ล้านตันข้าวเปลือก หรือร้อยละ 23.88 ผลผลิตต่อไร่ ทั้งประเทศ 668 กิโลกรัม ลดลง จากปีที่แล้ว 9 กิโลกรัม หรือร้อยละ 1.33 สำหรับผลผลิตต่อไร่คาดว่าลดลงเล็กน้อย เนื่องจากปีนี้อากาศร้อน แล้ง และปริมาณน้ำมีไม่เพียงพอ อาจส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของต้นข้าว

2.2.3 การพัฒนาระบบข้าวหอมมะลิ

ศูนย์วิจัยข้าวสุรินทร์จังหวัดสุรินทร์ (2554) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกข้าว ในปีเพาะปลูก 2549/50 มีการปลูกข้าวในพื้นที่ 2.62 ล้านไร่ หรือประมาณ ร้อยละ 75.21 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด 3.55 ล้านไร่ และจากพื้นที่ ทั้งหมดของจังหวัดสุรินทร์ 5.08 ล้านไร่ (ศูนย์สารสนเทศการเกษตร 2550) ได้ผลผลิตทั้งหมด 9.57 แสนตันข้าวเปลือก ซึ่งถือว่าได้ปริมาณผลผลิตทั้งหมดมากเป็นอันดับที่ 7 ของประเทศไทย รองจากจังหวัดสุพรรณบุรี นครสวรรค์ พิษณุโลก อุบลราชธานี นครราชสีมา ตามลำดับ (ศูนย์สารสนเทศการเกษตร 2550) ชนิดพันธุ์ข้าวที่ปลูกในจังหวัดสุรินทร์มากกว่าร้อยละ 95 ปลูกข้าวพันธุ์หอมมะลิโดยเฉพาะจังหวัดสุรินทร์ถือได้ว่าเป็นแหล่งผลิตข้าวพันธุ์หอมมะลิ ที่มีคุณภาพดีที่สุด และมีปริมาณมากที่สุดของประเทศไทย คือ ผลิตได้มากถึงร้อยละ 26 ของผลผลิตข้าวพันธุ์หอมมะลิทั้งหมดที่ผลิตได้ทั่วประเทศ

ปี 2551 กรมการข้าวกำหนดยุทธศาสตร์ด้านส่งเสริมและสนับสนุนชาวนา (สำนักงานส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว 2551) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติงาน ระหว่างปี 2551-2554 อันประกอบไปด้วย 6 กลยุทธ์หลัก ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ข้าวไทยปี 2550-2554 และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการของกรมการข้าว ซึ่งเป้าประสงค์สูงสุดคือชาวนามีความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยกำหนดกลยุทธ์ในการส่งเสริมและสนับสนุนชาวนาให้มีการพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถในการเพิ่มผลผลิตข้าวและมีอาชีพเสริม โดยจำแนกกลุ่มเป้าหมายหลักในการพัฒนาเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ชาวนา และองค์กรชาวนา ตามเป้าหมายการพัฒนาความรู้ความสามารถในการผลิตข้าวเป็นพืชหลักและสามารถจัดการกับผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพในแหล่งปลูกข้าวอย่างน้อย 1 ล้านคน ภายในปี 2554

2.3 การผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์

ศูนย์วิจัยข้าวสุรินทร์จังหวัดสุรินทร์ (2554) ความหมาย ของข้าวอินทรีย์ (Organic Rice) เป็นข้าวที่ได้จากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นวิธีการผลิตที่ไม่ใช้สารเคมีหรือสารสังเคราะห์ต่างๆ เป็นต้นว่า ปุ๋ยเคมี สารควบคุมการเจริญเติบโต สารควบคุมและกำจัดวัชพืช สารป้องกันกำจัดโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าวในทุกขั้นตอนการผลิตและในระหว่างการเก็บรักษาผลผลิต หากมีความจำเป็นแนะนำให้ใช้วัสดุจากธรรมชาติ และสารสกัดจากพืชที่ไม่มีพิษต่อคน หรือไม่มีสารพิษตกค้างปนเปื้อนในผลผลิต ในดินและในน้ำ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการรักษา สภาพแวดล้อม ทำให้ได้ผลิตผลข้าวที่มีคุณภาพดีและปลอดภัย ส่งผลให้ผู้บริโภคมีสุขภาพดีและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เกษตรอินทรีย์ เป็นเกษตรทางเลือกหนึ่งของจังหวัดสุรินทร์ที่พยายามผลักดัน ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการผลิตแทนการผลิตแบบเคมี เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของพี่น้องเกษตรกร ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัญหาการผลิตทางการเกษตรที่มีการใช้สารเคมี เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีที่ใช้กำจัดโรคแมลงศัตรูพืช ฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโตจากสารสังเคราะห์ ฯลฯ ปัจจัยเหล่านี้มีต้นทุนการผลิตที่สูง เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น คุณภาพของผลผลิตต่ำลง ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพของผู้บริโภคและผู้ผลิต อันมีสาเหตุมาจากสารเคมีที่ตกค้างและปนเปื้อนอยู่ในสินค้าและผลผลิตทางการเกษตร

2.3.1 หลักการผลิตข้าวอินทรีย์

การผลิตข้าวอินทรีย์ เป็นระบบการผลิตข้าวที่ไม่ใช้สารเคมีทางการเกษตร ทุกชนิดเป็นต้นว่า ปุ๋ยเคมี สารควบคุมการเจริญเติบโต สารควบคุมและกำจัดวัชพืช สารป้องกันกำจัดโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าว ตลอดจนสารเคมีที่ใช้รมเพื่อป้องกันกำจัดแมลงศัตรูข้าวในโรงเก็บ การผลิตข้าวอินทรีย์นอกจากจะทำให้ได้ผลผลิตข้าวที่มีคุณภาพสูงและปลอดภัยจากสารพิษแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนอีกด้วย การผลิตข้าวอินทรีย์เป็นระบบการผลิตทางการเกษตรที่เน้นเรื่องของธรรมชาติเป็นสำคัญ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ การรักษาสมดุลธรรมชาติ และการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เพื่อการผลิตอย่างยั่งยืน เช่น ปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยการปลูกพืชหมุนเวียน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในไร่นาหรือจากแหล่งอื่น ควบคุมโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสานที่ไม่ใช้สารเคมี การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมมีความต้านทานโดยธรรมชาติ รักษาสมดุลของศัตรูธรรมชาติ การจัดการพืช ดิน และน้ำ ให้ถูกต้องเหมาะสมกับความต้องการของต้นข้าว เพื่อให้ต้นข้าวเจริญเติบโตได้ดี มีความสมบูรณ์แข็งแรงตามธรรมชาติ การจัดการสภาพแวดล้อมไม่ให้เหมาะสมต่อการระบาดของโรค แมลงและสัตว์ศัตรูข้าว เป็นต้น การปฏิบัติเช่นนี้ก็สามารถทำให้ต้นข้าวที่ปลูกให้ผลผลิตสูงในระดับที่น่าพอใจ การผลิตข้าวอินทรีย์มีขั้นตอนการปฏิบัติเช่นเดียวกับการผลิตข้าวโดยทั่วไปจะแตกต่างกันที่ต้องหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ในทุกขั้นตอนการผลิต จึงมีข้อควรปฏิบัติดังนี้

- 1) การเลือกพื้นที่ปลูก
- 2) การเลือกใช้พันธุ์ข้าว
- 3) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว
- 4) การเตรียมดิน
- 5) วิธีปลูก
- 6) การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน

- 7) ระบบการปลูกพืช
- 8) การควบคุมวัชพืช
- 9) การป้องกันกำจัดโรค แมลง และศัตรูพืช
- 10) การจัดการน้ำ
- 11) การเก็บเกี่ยว การนวดและการลดความชื้น
- 12) การเก็บรักษาข้าวเปลือก
- 13) การสี
- 14) การบรรจุหีบห่อเพื่อการค้า

2.3.2 ศักยภาพการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในประเทศไทย

ประเทศไทยมีศักยภาพการผลิตข้าวอินทรีย์สูงมาก เพราะมีพื้นที่นา ทรัพยากรน้ำ และปัจจัยแวดล้อมทั่วไปเหมาะแก่การทำนา มีความหลากหลายของพันธุ์ข้าวที่ปลูก เกษตรกรไทยคุ้นเคยกับการผลิตข้าวมาหลายศตวรรษ แต่ปัจจุบันพันธุ์ที่ปลูกมากที่สุดคือ ข้าวดอกมะลิ

105

การผลิตข้าวของประเทศไทยในสมัยก่อนเป็นระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์เพราะไม่มีการใช้สารเคมีสังเคราะห์ ต่อมาในปัจจุบันถึงแม้จะมีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีต่างๆ ในนาข้าวแต่ก็ยังมีใช้ในปริมาณน้อย และมีเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการผลิตข้าวอินทรีย์ในภูมิภาคต่างๆ จากปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ความพร้อมในด้านทรัพยากรบุคคล และเทคโนโลยีที่เหมาะสมการผลิตข้าวอินทรีย์ที่กล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นถึงศักยภาพข้าวอินทรีย์ในประเทศไทย เป็นทางเลือกของเกษตรกร นอกจากผลิตเพื่อส่งออกจำหน่ายนำเงินตราเข้าประเทศแล้ว ยังสามารถขยายการผลิตเพื่อใช้บริโภคภายในประเทศ เพื่อสุขอนามัยและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไทยรวมถึงการลดปัญหามลพิษที่กำลังประสบอยู่ในภาวะในปัจจุบันนี้อีกด้วย

จังหวัดสุรินทร์ได้มีนโยบายการผลิตจากเกษตรกรรวมกันมาเป็น เกษตรกรรมอินทรีย์เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2542 ได้ดำเนินการจัดโครงการอบรมให้ความรู้แก่ เกษตรกรทั่วไป ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างจิตสำนึกและมโนธรรมสำนึกแก่ผู้ที่ทำการเกษตรและบุคคลทั่วไปมีความรู้ด้านการเกษตรและตระหนักถึงสมดุลทางธรรมชาติ นำไปสู่การทำเกษตรอินทรีย์ (เกษตรอินทรีย์วิถีสุรินทร์ 2548)

2.3.3 ระบบการตรวจข้าวอินทรีย์

ระบบการตรวจสอบข้าวอินทรีย์ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอนสำคัญคือ

- 1) การตรวจสอบขั้นตอนการผลิตในไร่นา

มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบวิธีการผลิตข้าวอินทรีย์ในไร่นาว่ามีการปฏิบัติดูแลรักษาว่าถูกต้องตามหลักการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์หรือไม่

2) การตรวจสอบการรวบรวมผลผลิต การขนย้าย การเก็บรักษาและแปรรูป เพื่อให้แน่ใจว่าปริมาณข้าวเปลือกที่นำมาแปรรูป มาจากนาที่ผ่านการรับรองมาตรฐานแล้ว

3) การตรวจสอบรับรองคุณภาพผลผลิตในห้องปฏิบัติการ เพื่อให้แน่ใจว่าผลผลิตที่ได้จากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์มีคุณภาพดี ปลอดภัยจากสารพิษ สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดเพื่อให้ระบบการผลิตข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยมีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามหลักเกษตรอินทรีย์ มีคุณภาพดีได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศ จำเป็นต้องมีระบบการตรวจสอบ ควบคุมกำกับ และรับรองคุณภาพของผลผลิตที่เป็นมาตรฐานสากล ปัจจุบันในประเทศไทยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการผลิตข้าวอินทรีย์ โดยกำหนดมาตรฐาน (Standard Setting) การตรวจสอบ (Inspection) และการออกใบรับรอง (Certification) ผลผลิตข้าวอินทรีย์ เช่น มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ของกรมวิชาการเกษตร (ภายใต้การกำกับของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ: มกอช.) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ (มกสร.) ของจังหวัดสุรินทร์ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ประเทศไทย (มกท.)

2.4 การพัฒนาการค้าข้าว

องค์ความรู้เรื่องข้าว ข้าวกับวิถีชีวิตคนไทย ค้นคืนวันที่ 15 กรกฎาคม 2556 จาก <https://sites.google.com/site/nonnypaobutterfly/khaw/phiseux-saen-swy-meuxng-thiy> การส่งออกข้าวของไทย ข้านับว่าเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ในปัจจุบันประเทศไทยมีรายได้จากการส่งออกข้าว นับแสนล้านบาท และส่งออกเป็นอันดับหนึ่งของโลกมาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังประสบปัญหาเรื่องประสิทธิภาพการผลิต ราคา และการส่งออก โครงสร้างพื้นฐานของการผลิตข้าว สภาพพื้นที่เพาะปลูก ในพื้นที่น้ำฝนมักเป็นกระตนาสินเล็กน้อย เนื่องจากพื้นที่สูงต่ำต่างระดับ ทำให้ใช้เครื่องมือทุ่นแรงยาก แม้แต่ในพื้นที่ชลประทาน สภาพพื้นที่น้ำก็ยังไม่ได้รับการปรับสภาพให้เหมาะสม ทำให้การใช้น้ำสิ้นเปลือง ประกอบกับพื้นที่ชลประทานมีจำกัด และสภาพความยากจนของชาวนาไทย ทางด้านการตลาดแม้รัฐได้พัฒนาตลาดข้าวไทยให้มีระบบตลาดกลางข้าวเปลือกแล้ว แต่ก็ยังคงมีปัญหา ได้แก่ ปัญหาการกระจายข้าวเปลือกของเกษตรกรที่อยู่กระจัดกระจายห่างไกลจากแหล่งซื้อขายและไม่สามารถแบกภาระค่าขนส่งได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการแปรรูปข้าวเปลือกในโรงสีสหกรณ์ที่มีอยู่ไม่เพียงพอ ทำให้มีกำลังการผลิตน้อย นอกจากนี้ยังมีปัญหาราคาข้าวในตลาดโลกที่มักมีการผันผวนมาก บางครั้งผู้ส่งออกต้องซื้อข้าวในราคาสูง แต่ตอนขายกลับขายได้ในราคาต่ำ ซึ่งยอมส่งผลกระทบต่อราคาซื้อข้าวจากชาวนา

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลในเชิงโอกาส (Opportunities) และอุปสรรคหรือข้อจำกัด (threat) ตลอดจนความต้องการในการบริโภคทั้งภายในและการส่งออก อันจะส่งผลให้ยุทธศาสตร์การผลิตข้าวมีประสิทธิภาพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้ประสบผลสำเร็จได้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยในปี 2553 ประเทศไทยมีแนวทางการพัฒนาการค้าข้าวตามแผนนโยบายดังนี้

การพัฒนาการผลิต มีการกำหนดเขตการปลูกข้าวที่เหมาะสมตามกลุ่มพันธุ์ ตามวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์ พร้อมการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตตามหลัก GAP/ กำหนดให้ข้าวไทยปลอด GMOs/ พัฒนา และวิจัยพันธุ์ กระจายพันธุ์ดีผ่านศูนย์ข้าวชุมชน/ พัฒนาการผลิตข้าวเพื่อเจาะตลาดเฉพาะ (Niche Market) เช่น ข้าวอินทรีย์

การส่งเสริมและสนับสนุนชาวนาในการสร้างความเข้มแข็ง พัฒนาชาวนาผู้การเป็นชาวนามืออาชีพ ทั้งด้านการผลิตข้าว และผลิตเมล็ดพันธุ์ดีตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาชาวนาให้เป็นผู้ผลิต ผู้ประกอบการที่มีคุณภาพ การสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างตราสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวของไทย สัญลักษณ์ความปลอดภัยด้านอาหาร (Q) ตราสินค้าเฉพาะถิ่นตามภูมิศาสตร์/ การสนับสนุนจัดหาเทคโนโลยีการผลิต ด้านผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว เช่น ข้าวกล้องงอก และผลพลอยได้จากข้าว (ฟาง แกลบ รำ จมูกข้าว)

ด้านการตลาด สนับสนุนชาวนาให้มีการรวมกลุ่มทำวิสาหกิจชุมชนในสินค้าข้าว และผลิตภัณฑ์ข้าว/ สร้างพันธมิตรการค้ากับประเทศผู้ส่งออก การค้าแบบแลกเปลี่ยนกับประเทศที่ต้องการข้าว/ พัฒนาระบบโลจิสติกส์ ซึ่งสถานการณ์การค้าข้าวอย่างเสรีในปัจจุบัน มีการแข่งขันกันที่รุนแรงเพิ่มมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับปรุงต้นทุนการผลิต ระบบการผลิต และกระบวนการส่งออก เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลกต่อไป

การค้าข้าว ถ้าเป็นข้าวคุณภาพพิเศษ ที่ผู้บริโภคนิยมมากกว่าข้าวชนิดอื่น เช่น ข้าวหอมมะลิ กข 15 เป็นข้าวที่มีความโดดเด่นที่สุด นิยมในกลุ่มผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศ) กระบวนการรับซื้อข้าวเปลือกจะพิถีพิถันกว่าข้าวทั่วไป โดยที่โรงสีที่ตั้งอยู่ในแหล่งปลูกข้าวพันธุ์เหล่านั้นจะรับซื้อข้าวเปลือกจากชาวนาโดยตรงหรือจากพ่อค้าคนกลางที่ติดต่อ ซื้อขายกันมานาน จนเกิดความเชื่อใจในคุณภาพ การซื้อขายระหว่างโรงสีกับผู้ส่งออกหรือร้านค้าส่งภายในประเทศจะผ่านหยงขาประจำ

จากกระบวนการค้าข้าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้ที่มีบทบาทสำคัญ คือ พ่อค้าข้าวเปลือก ซึ่งทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางรับซื้อ และรวบรวมข้าวจากชาวนาในปริมาณมาก ไปขายต่อยังโรงสีขนาดกลางและขนาดใหญ่ พ่อค้าข้าวเปลือกมี 2 ประเภท คือ พ่อค้าข้าวเปลือกในหมู่บ้าน และพ่อค้าข้าวเปลือกนอกหมู่บ้าน พ่อค้าข้าวเปลือกในหมู่บ้าน เป็นพ่อค้ารายย่อยในหมู่บ้านที่มี

เงินทุน หรือชวานาที่มีฐานะดี ขับรถบรรทุกออกเรือไปตามหมู่บ้านหรือท้องถิ่นใกล้เคียงเพื่อรับซื้อข้าวเปลือกจากชวานา และนำข้าวเปลือกที่ได้ไปขายโดยตรงให้โรงสีขนาดกลางที่สี่ข้าวขายให้ผู้บริโภคในท้องถิ่น หรือนำไปขายที่ "ตลาดกลางข้าวเปลือก" (สถานที่ที่ชวานา พ่อค้าข้าวเปลือก และโรงสี เจริญจากกลางซื้อขายข้าว) โดยได้รับผลประโยชน์จากกำไรค่าขนส่งหรือการเก็งกำไรข้าวที่เก็บไว้

ดังนั้นพ่อค้ากลุ่มนี้จึงมักมีฐานะของตนเอง ส่วนพ่อค้าข้าวเปลือกนอกหมู่บ้าน อาจเป็นพ่อค้ารับซื้อพืชผลทางเกษตรทั่วไปที่มีกิจการอยู่ใกล้แหล่งผลิตหรือจังหวัดใกล้เคียง ครอบคลุมรับซื้อข้าวเปลือกจากจังหวัดทางภาคกลางและภาคเหนือตอนล่างที่มีผลผลิตข้าวเปลือกเหลือจากการขายในปริมาณมาก เช่น นครสวรรค์ พิจิตร กำแพงเพชร พิจนุโลก สุโขทัย ในช่วงเก็บเกี่ยวชวานาปี (มกราคม-เมษายน) และชวานาปรัง (มิถุนายน-กันยายน) บางครั้งอาจรับซื้อนอกช่วงเวลาดังกล่าว หากไปรับซื้อยังพื้นที่ไกลๆจะจ้าง นายหน้า ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั้นซึ่งเป็นที่รู้จักและไว้วางใจของคนในท้องถิ่น ทำหน้าที่ติดต่อซื้อข้าวเปลือกจากชวานา เพื่อนำมารวบรวมเก็บไว้ในยุ้งฉางหรือโกดังเพื่อเก็งกำไรข้าว จึงมีคำเฉพาะเรียกพ่อค้าข้าวเปลือกประเภทนี้ว่า "ชาวยุ้ง" นอกจากขายข้าวเปลือกให้แก่โรงสีขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่อยู่ในแถบเดียวกันหรือใกล้กรุงเทพฯ เช่น สุพรรณบุรี นครปฐม อุดรธา ปทุมธานี หรือนำไปขายที่ตลาดกลางแล้ว พ่อค้ากลุ่มนี้บางคนอาจปล่อยสินเชื่อให้เกษตรกร หรือให้เกษตรกรกู้ปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช ในช่วงต้นฤดูการเพาะปลูก โดยให้ชวานาใช้หนี้คืน โดยขายข้าวเปลือกให้แก่พ่อค้าตามเงินที่ตกลงไว้หลังจากฤดูการผลิต

จะเห็นว่าวิวัฒนาการค้าข้าวไทยที่ผ่านมานับศตวรรษ ได้สะท้อนถึงภูมิปัญญาของคนไทย จากภูมิปัญญาพื้นบ้านมาสู่การเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้น และนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนวิธีการลงทุน การบริหารจัดการกิจการขนาดเล็กในชุมชน ไปสู่การทำธุรกิจการค้าเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่ที่เข้มแข็ง จนข้าวเป็นสินค้าออกที่สำคัญของประเทศไทย และสามารถรองความเป็นหนึ่งของโลกด้านการค้าข้าว อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การค้าข้าวอย่างเสรีในปัจจุบันมีการแข่งขันกันรุนแรงยิ่งขึ้น ทำให้ไทยต้องปรับปรุงต้นทุนการผลิต ระบบการผลิต และกระบวนการส่งออก เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลกและรักษาความเป็นผู้นำการค้าข้าวในตลาดโลกต่อไป

3. สภาพพื้นที่ทำนาของจังหวัดสุรินทร์และศักยภาพการทำนากอฤดูของเกษตรกรในอำเภอสังขะ

3.1 สภาพพื้นที่ทำนาจังหวัดสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของที่ราบสูงเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำมูลและแม่น้ำชีไหลผ่าน ลักษณะพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ (near by flat) ถึงลูกคลื่นลอนลาด (undulating) แล้วลาดต่ำลงสู่แม่น้ำมูลและลำห้วยพลับพลา ที่อยู่ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ พื้นที่บริเวณนี้เป็นป่าผสมกับการทำนา ป่าส่วนใหญ่เป็นป่าแดง โปรง (dry dipterocarps forest) ถัดลงไปเป็นบริเวณตอนกลางของจังหวัด มีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาดสลับกับพื้นที่ราบ โดยเป็นที่พื้นที่ราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่ จึงมีสภาพเป็นพื้นที่ป่าผสมนา ส่วนทางด้านใต้ของจังหวัดเป็นที่สูงของเทือกเขาพนมดงรัก ที่มีเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ได้แก่ บริเวณอำเภอกาบเชิง และอำเภอบัวเขต มีสภาพเป็นป่าดิบและภูเขาสลับซับซ้อน มีป่าไม้เบญจพรรณ และแนวภูเขาตลอด (สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน 2550)

ข้าว เป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่เพาะปลูกมากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดสุรินทร์ พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกมากและทำชื่อเสียงให้จังหวัดคือ ข้าวขาวดอกมะลิ 105 หรือข้าวหอมมะลินั่นเองเป็นข้าวที่มีคุณภาพดีมีกลิ่นหอม ปลูกกันมากทุกอำเภอ นอกจากนี้ยังมีข้าวพันธุ์กข15 มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับข้าวหอมมะลิแต่กลิ่นหอมน้อยกว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกข้าวหอมมะลิ และกข15 ไว้เพื่อจำหน่ายแต่จะปลูกข้าวพันธุ์พืชเมืองไว้บริโภคเอง ซึ่งเกษตรกรจังหวัดสุรินทร์ นิยมบริโภคข้าวเมล็ดเล็กและเมล็ดใหญ่ ซึ่งเป็นพันธุ์พื้นเมือง ได้แก่ ข้าวเจ้าเหลือง ข้าวละอองกษัตริย์และมีการปลูกข้าวเหนียวเล็กน้อยเพื่อไว้บริโภคในครัวเรือน

จังหวัดสุรินทร์จะมีการปลูกข้าวนาปี เริ่มต้นประมาณเดือนเมษายน สิงหาคม ช่วงเวลาในการเก็บเกี่ยวของจังหวัดสุรินทร์ เริ่มเก็บเกี่ยวข้าวพันธุ์กข15 ในเดือนตุลาคม และเก็บเกี่ยวข้าวหอมมะลิช่วงเดือนพฤศจิกายน-มกราคม

3.1.1 การจัดเขตศักยภาพการผลิตข้าวจังหวัดสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์ประกอบด้วย 17 อำเภอ มีพื้นที่ทำนาประมาณ 3 ล้าน 1 แสนไร่ ส่วนมากทำนาปีโดยอาศัยน้ำฝน ดินนา มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พื้นที่ทำนามากกว่า 95% ของพื้นที่นาทั้งหมดเป็นดินดินร่วนปนดินทราย ดินเป็นกรด(ค่าความเป็นกรด เป็นด่างของดิน (pH) อยู่ระหว่าง3.5-5 ประมาณ90% ของพื้นที่ทำนา)

1) ลักษณะและสมบัติของดินที่สำคัญต่อการปลูกข้าว ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 1, 4, 5, 7, 15, 17, 17/22 มีเนื้อที่ประมาณ 690,612 ไร่ หรือร้อยละ 13.60 ของเนื้อที่ทั้งหมด

หลักเกณฑ์จาก (เอกสารวิชาการฉบับที่ 453 กองสำรวจและจำแนกดิน กรมพัฒนาที่ดิน) ซึ่งเป็นกลุ่มดินสุรินทร์ที่เหมาะสมกับการปลูกข้าว (กรมพัฒนาที่ดิน 2553) ดังรายละเอียดตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 ระดับความเหมาะสมของดินต่อการปลูกข้าวจังหวัดสุรินทร์

ระดับความเหมาะสมของดิน	L	กลุ่มชุดดิน	%
เหมาะสมมาก	1	1,2,3,4,5,6,7	5
เหมาะสมปานกลาง	2	16,17,17/22,17/25,18,21,22,22/24,22/25,24,25,59	49
เหมาะสมน้อย	3	20, 20sa,40,40b, 40b/41b,40B	46
รวม			100

2) สภาพภูมิอากาศและฝนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ลักษณะภูมิอากาศ ภูมิอากาศแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู หรือแบบทุ่งหญ้าสะวันนา ซึ่งได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือทำให้เกิด 3 ฤดูกาล ฝนจะตกในเดือนพฤษภาคม ปริมาณน้ำฝนสูงสุดอยู่ในเดือนสิงหาคม และจะเริ่มลดลงในเดือนตุลาคม

3.1.2 การผลิตข้าวในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์

ในปัจจุบันเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์จะปลูกข้าวพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 มากที่สุด (60%) รองลงมาได้แก่ พันธุ์ข15 (35%) และพันธุ์พื้นเมือง (5%) ตามลำดับ ลักษณะการเพาะปลูกจะมีทั้งการปักดำ และการหว่าน ส่วนพื้นที่การเพาะปลูกนั้นก็จะเป็นนาปี และนาปรัง สำหรับน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก มีทั้งระบบชลประทาน และนอกเขตชลประทาน ผลผลิตต่อไร่ นาปี ประมาณ 436 กิโลกรัม นาปรังประมาณ 703 กิโลกรัม ดังตารางที่ 2.4 2.5 ตามลำดับ

เหตุผลที่เกษตรกรเลือกปลูกพันธุ์ข้าวดอกมะลิ105 มากที่สุดเพราะขายได้ราคาสูงเป็นเหตุผลสำคัญลำดับแรก (40%) นุ่ม หอม กินอร่อย (24%) ผลผลิตสูง (18%) รวงใหญ่ (12%) อายุเหมาะสมกับพื้นที่ (6%)

ตารางที่ 2.4 พื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ105 และผลผลิตต่อไร่ของจังหวัดสุรินทร์

ในปี		นานอกฤดู (นาปรัง)	
จำนวนพื้นที่ (ไร่)	จำนวนผลผลิต /ไร่ (ก.ก.)	จำนวนพื้นที่ (ไร่)	จำนวนผลผลิต /ไร่ (ก.ก.)
3,124,120	436	21,258	703

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดสุรินทร์ 2553

ตารางที่ 2.5 แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกข้าวหอมมะลิ105 ของจังหวัดสุรินทร์

แหล่งน้ำ	พื้นที่รับน้ำ (ตร.กม.)	ระดับความจุ (ลูกบาศก์เมตร)
ธรรมชาติ	1,113	
1. ลำห้วยพลับพลา	720	
2. ลำน้ำมูล	460	
3. ลำห้วยแก้ว	350	
4. ลำห้วยอารีย์	350	
5. ลำห้วยระวี	810	
6. ลำน้ำชีน้อย	4,591	
7. ลำห้วยทับทัน	4,591	
8. ลำห้วยสำราญ	2,571	
ชลประทาน		
1. อ่างเก็บน้ำห้วยเสนง		20.022 ล้าน
2. อ่างเก็บน้ำอำปิว		27.675 ล้าน

สุรินทร์จังหวัดสุรินทร์ เป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ประชากรกว่าร้อยละ90 อาศัยอยู่ในเขตชนบทประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยการทำนาเป็นส่วนใหญ่และยังเป็นแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิที่ใหญ่และดีที่สุดในระดับโลก ข้าวหอมมะลิสุรินทร์จะมีความหอม เมล็ดยาวสีขาว เมื่อนำมาหุงจะมีความนุ่ม (เกษมศักดิ์ แสนโกชน์ 2544: 2-3) การทำนาโดยอาศัยหลักการของธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ของดินเกิดจากการทับถมกันของ

ซากพืชซากสัตว์ที่อยู่ในระบบนิเวศการเกษตรที่มีความหลากหลาย เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในสภาพป่าไม้ธรรมชาติ จึงทำให้ดินอุดมสมบูรณ์อยู่ตลอดเวลา จากส่วนที่กล่าวมาก็แสดงให้เห็นแล้วว่า จังหวัดสุรินทร์มีศักยภาพในด้านพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกข้าว ความเอื้ออำนวยของธรรมชาติ และภูมิปัญญาดั้งเดิมบวกกับเทคโนโลยีการเกษตรอย่างเหมาะสม

3.2 ศักยภาพการทำนากอกฤดูของเกษตรกรในอำเภอสังขะ

ประชากรดั้งเดิมอำเภอสังขะ มีชนกลุ่มใหญ่อยู่สองกลุ่ม คือ กลุ่มชนชาวส่วยหรือ กูยและกลุ่มชนชาวเขมร ส่วนชุมชนลาวจะเป็นชุมชนเข้ามาตั้งรกรากใหม่ หมู่บ้านที่เกิดขึ้นใหม่ไม่เกิน 60 ปี จะประกอบไปด้วยชุมชนชาวลาว กูย และเขมรรวมกัน ประชากรทั้งสามกลุ่มจะผูกพันกันทางสังคม โดยต่างเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและผูกพันกัน ประสานความเป็นพี่น้องกันอย่างแนบแน่นด้วยการเกี่ยวพันกันในการทางแต่งงาน จึงมีการผสมผสานกันอย่างกลมกลืน ไม่เคยพบปัญหาของการใช้ภาษาที่ต่างกันแต่อย่างไร รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ

ภาคเกษตรกรรมประชาชนในอำเภอสังขะ พื้นที่ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งพืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ยางพารา ข้าว มันสำปะหลัง ซึ่งยางพาราเมืองสังขะเป็นเมืองที่ปลูกยางพารามากที่สุดจังหวัดสุรินทร์ และก็มีอีกพืชหนึ่งที่ชาวอำเภอสังขะปลูกกันก็คือ การปลูกข้าวนอกฤดูหรือว่านาปรัง พันธุ์ที่ปลูกได้แก่ พันธุ์ กข 15 และขาวดอกมะลิ 105 ด้านการให้ผลผลิตนั้นจะขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำ เพราะส่วนมากเกษตรกรใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำ ลำห้วย สระน้ำ ในไร่นา

3.2.1 ศักยภาพการทำนากอกฤดูของเกษตรกรในอำเภอสังขะ

1) แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ ศักยภาพ หมายถึง พลังหรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในสิ่งต่างๆสามารถพัฒนาให้ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ได้ คนที่มีศักยภาพคือคนที่มีความสามารถซ่อนอยู่ภายใน หากได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มที่และถูกทาง ความสามารถสูงสุดก็จะปรากฏขึ้น (ราชบัณฑิตยสถาน 2553)

ศักยภาพ เป็นพลังที่สร้างสมอยู่ในสมองของมนุษย์ เกิดขึ้นโดยการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อม สะสม พัฒนา เชื่อมโยงเส้นใยประสาทเป็นประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ ศักยภาพของมนุษย์จะแสดงออกในลักษณะความสามารถ ซึ่งจะมีมากขึ้นเรื่อยๆขึ้นอยู่กับการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ ได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนการสอน บทบาทของผู้สอน ผู้ยุทธศาสตร์การสอนที่เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ การกระตุ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนให้เต็มตามขีดความสามารถอย่างเป็นไปตามธรรมชาติ การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามขีดความสามารถได้นั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวพันหลายด้าน

และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมองของมนุษย์ซึ่งเป็นขุมพลังแห่งการเรียนรู้

สรุปได้ว่า ศักยภาพ หมายถึง ความพร้อม ความสามารถในการพัฒนาตนเองไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสมและลงมือปฏิบัติและบรรลุจุดมุ่งหมาย รวมทั้งได้เข้าใจในตนเองสำรวจตัวเองเพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนาตนเองให้ไปสู่จุดมุ่งหมาย

2) การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล พจน์ พจนพาณิชย์กุล รวบรวมความ คืบค้นวันที่ 2 กรกฎาคม 2556 จาก <https://sites.google.com/site/potarticle/02> ในการบริหารงานไม่ว่าภาครัฐ หรือเอกชน ผู้บริหารทุกคนล้วนมีความต้องการให้บุคลากรของตนได้รับการพัฒนา และต้องการให้บุคลากรของตนมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งบุคคลที่มีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลานั้นจะมีความพร้อมต่อการแข่งขัน และจะเป็นบุคคลที่พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หน่วยงานหรือองค์กรใดก็ตามที่บุคลากรมีการพัฒนาตนเอง ย่อมก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานและนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าขององค์กร

นอกเหนือจากการพัฒนาบุคลากรเพื่อองค์กรแล้ว การพัฒนาตนเองของบุคลากรยังส่งผลต่อความสำเร็จหรือเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพอีกด้วย การพัฒนาตนเองนั้นถือเป็นการแข่งขันกับตัวเองเพื่อเป็นบันไดไปสู่ความก้าวหน้าในอนาคต และเป็นการเตรียมความพร้อมในการที่จะต้องแข่งขันกับคนอื่น ในโลกของการทำงานที่มีการแข่งขันสูงเวทีการทำงานจะเปิดโอกาสให้กับคนที่มีประสิทธิภาพในการทำงานเสมอ และเช่นเดียวกัน คนที่มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงจากการพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่างๆมักจะพร้อมอยู่เสมอสำหรับการแข่งขันไม่ว่าในเวทีหรือสถานการณ์ใดก็ตาม

การพัฒนา (development) คือ การทำให้ดีขึ้น หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อสิ่งที่ดีกว่า (change for the better) ส่วนประสิทธิภาพในการทำงานนั้น หมายถึง การทำงานที่ให้ผลผลิต (out put) สูงเมื่อเทียบกับปัจจัยนำเข้า (In Put) หรือพูดให้ง่ายขึ้นก็คือ การประหยัดทรัพยากร (4 M) และเวลา ซึ่งมีความเกี่ยวพันกับต้นทุนนั่นเอง ดังนั้นการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตที่เพิ่มขึ้น หรือสามารถลดต้นทุนได้เพิ่มขึ้น ถ้าจะว่าไปแล้วการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน ถือเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้มีขีดความสามารถเพิ่มมากขึ้นนั่นเอง

การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคลนั้น สามารถกระทำได้หลากหลายรูปแบบ ในที่นี้ผู้เขียนขอแนะนำเทคนิคที่ใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล ซึ่งทุกคนสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาตนเองได้ดังนี้

- (1) วิเคราะห์ตนเอง
- (2) มุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลง
- (3) มองโลกในแง่ดี (คิดบวก)
- (4) ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
- (5) ตั้งเป้าหมายในการทำงาน
- (6) วางแผนก่อนลงมือทำ
- (7) มีการสื่อสารที่ดี
- (8) มีบุคลิกภาพดี
- (9) สมาธิเพิ่มพลังในการคิด
- (10) สุขภาพดีมีชัยไปกว่าครึ่ง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคล ที่ผู้เขียนได้นำเสนอเพียงหวังให้ผู้อ่านได้นำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาตนเอง ซึ่งนอกจากแนวทางปฏิบัติดังกล่าวแล้วยังมีแนวทางปฏิบัติอื่นๆที่สามารถกระทำได้อีกหลากหลายรูปแบบ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาตนเอง คือ การมีจิตใจที่มุ่งมั่นในการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทิศทางที่ดีขึ้นนั่นเอง

3) ศักยภาพการทํานานอกฤดู

(1) ความสำคัญข้าวนอกฤดู ข้าวนอกฤดูหรือข้าวนาปรัง หมายถึง ข้าวที่เกษตรกรทำการเพาะปลูกอยู่ในช่วงตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน ถึง วันที่ 30 เมษายนของปีถัดไป ยกเว้น จังหวัดที่อยู่ในภาคใต้ฝั่งตะวันออก ข้าวนาปรังจะหมายถึงข้าวที่ทำการเพาะปลูกตั้งแต่วันที่ 1 เดือนมีนาคม ถึงวันที่ 15 เดือนมิถุนายน ปีเดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงช่วงเวลาเก็บเกี่ยว ส่วนใหญ่พันธุ์ที่ปลูกคือเป็นข้าวพันธุ์ไม่ไวแสง (มูลนิธิข้าวไทย: www.thairice.org)

(2) การผลิตข้าวนอกฤดู การทำนาปลูกข้าวเป็นอาชีพที่มีมานานกับคนไทย เกษตรกรผู้ปลูกข้าวจะรู้ขั้นตอนและวิธีการทำเป็นอย่างดี แต่การปลูกข้าวให้ได้ผลผลิตในปริมาณสูงลดต้นทุนการผลิตและรักษาสภาพแวดล้อมเป็นเรื่องที่ต้องมีการศึกษาและหาวิธีการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวทราบถึงวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติใช้ในการปลูกข้าวให้ได้ผลดีถูกต้องเหมาะสม กรมส่งเสริมการเกษตร (2545: 3-76) ได้สรุปผลการผลิตข้าวที่ดีและเหมาะสมไว้ ดังนี้

ก พันธุ์ข้าว การแบ่งพันธุ์ข้าวตามลักษณะของการตอบสนองต่อช่วงแสงของวัน แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

ก) พันธุ์ข้าวไวต่อช่วงแสง (photoperiod sensitive variety)

เป็นพันธุ์ข้าวที่ต้องการช่วงแสงหรือช่วงระยะเวลากลางวันสั้น เพื่อเปลี่ยนการเจริญเติบโตทางลำต้นและใบ มาเป็นการเจริญทางสืบพันธุ์ เพื่อสร้างช่อดอกหรือรวงและเมล็ด พันธุ์ข้าวชนิดนี้จะกำเนิดช่อดอกเมื่อมีช่วงแสงสั้นกว่า 12 ชั่วโมง ความต้องการช่วงแสงของข้าวแต่ละพันธุ์แตกต่างกัน จึงทำให้พันธุ์ข้าวออกดอกไม่พร้อมกัน เช่น ข้าวดอกมะลิ 105 กข 6 กข 15 ปทุมธานี 60 เป็นต้น

ข) พันธุ์ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสง (photoperiod insensitive variety)

เป็นพันธุ์ข้าวที่ช่วงแสงไม่มีอิทธิพลต่อการสร้างช่อดอก ข้าวชนิดนี้จะออกดอกตามอายุของแต่ละพันธุ์ค่อนข้างแน่นอน ไม่ว่าจะปลูกในช่วงวันยาว หรือวันสั้นก็ตาม อย่างไรก็ตาม อายุข้าวอาจแตกต่างกันไปบ้างตามวิธีการจัดการในนาข้าว เช่นการให้ปุ๋ยในโตรเจนอัตราสูง จะทำให้ต้นข้าวยาวขึ้นได้ เช่น กข 7 ชัยนาท 1 สุพรรณบุรี 1 เป็นต้น

ข วิธีปลูกข้าว การทำนาโดยทั่วไปมี 3 วิธี คือ นาหว่าน นาดำและนาหยอดขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่เช่นที่สูง ที่ดอน ที่ลุ่ม ที่น้ำลึก สภาพน้ำ เช่น เขตอาศัยน้ำฝนและเขตชลประทาน สภาพทางสังคม เช่น มีแรงงาน หรือไม่มีแรงงาน สภาพทางเศรษฐกิจ เช่น มีทุนมากหรือมีทุนน้อย

สำหรับการทำนาในประเทศไทยมีปัจจัยหลัก 2 ประการ เป็นพื้นฐานของการทำนาและเป็นตัวกำหนดวิธีการปลูกข้าว และพันธุ์ข้าวที่จะใช้ในการทำนาดังกล่าว 2 ประการ คือ 1) สภาพพื้นที่ (ลักษณะเป็นพื้นที่สูงหรือต่ำ) และภูมิอากาศ 2) สภาพน้ำสำหรับการทำนา

(3) การทำนาก่อนฤดูในอำเภอสังขะ มีขั้นตอนดังนี้ 1) ขึ้นเตรียมเมล็ดพันธุ์ เลือกพันธุ์ข้าวที่จะปลูก นำบรรจุกระสอบแช่น้ำ 2 คืน แล้วนำขึ้นทิ้งไว้อีก 2 วัน 2) การเตรียมแปลงนา จะเป็นไถดินและตากดินไว้ประมาณ 10-15 วัน จากนั้นระบายน้ำให้ท่วมแปลงทิ้งไว้ 2-3 วัน เพื่อให้ดินอึมน้ำ แล้วทำการไถดินและเตรียมดิน ไถพรวนดินให้ดินร่วนซุย และนำเมล็ดพันธุ์ข้าวหว่านลงในแปลงนาที่เตรียมไว้ เมื่อข้าวงอกเป็นต้นกล้า จนถึงระยะเวลาที่เกี่ยวเกี่ยวหมั่นคอยดูให้น้ำไม่ให้ข้าวขาดน้ำ คอยกำจัดศัตรูข้าว เช่น หอย ปูนา หอยเชอรี่ 3) การเกี่ยวเกี่ยวระยะเวลาที่เหมาะสมกับการเกี่ยวเกี่ยวคือ เมื่อข้าวออกดอกแล้วประมาณ 30-35 วัน สังเกตรวงข้าวจะโน้มลง เมล็ดข้าวมีสีฟางหรือเหลือง วิธีการเกี่ยวเกี่ยว ส่วนใหญ่ทำการเกี่ยวเกี่ยวโดยใช้แรงงานภายในครอบครัว การทำนาปรังจะทำในพื้นที่ไม่มาก เนื่องจากต้นทุนสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยสำคัญคือน้ำ เพราะหน้าแล้งน้ำจะน้อย แต่ถ้าหากต้องการความรวดเร็วอาจใช้บริการรถเกี่ยวข้าวก็ได้ อัตราค่าบริการประมาณไร่ละ 500-800 บาท การตากข้าว ข้าวที่ใช้บริการรถเกี่ยวข้าว ต้องทำการตาก

ประมาณ 2-3 วัน เพื่อให้ข้าวแห้งก่อนนำไปเก็บในยุ้งฉาง หรือจำหน่าย นาปรังให้ผลผลิต 400-800 กิโลกรัม /ไร่

สภาพการผลิตจะผลิตส่วนตัว และมีการรวมกลุ่มกันบ้าง เกษตรกรส่วนมากเป็นคนในชุมชน ซึ่งได้พึ่งพาอาศัยกัน เกื้อกูลกัน

ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนมากก็เกี่ยวกับดิน ฟ้า อากาศ ของแต่ละปี ปีไหนฝนดีมีปริมาณน้ำมาก ผลผลิตก็ดีตามไปด้วย ส่วนปีไหนแห้งแล้งผลผลิตก็ไม่ดีผลเท่าที่ควรเพราะเกษตรกรอาศัยน้ำจากธรรมชาติ

กายภาพชีวภาพของการผลิตของเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างความเหมาะสมกับสภาพทางการผลิตจะหมายถึงลักษณะทางกายภาพและชีวภาพของแปลงของเกษตรกรที่เหมาะสมกับการผลิต ซึ่งประกอบด้วย 1) ลักษณะภูมิประเทศ 2) ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำในไร่นา และแหล่งน้ำอื่นๆ 3) ลักษณะและสภาพดิน 4) แมลงศัตรูพืชหรือโรคพืช 5) ป่า ป่าชุมชน 6) พันธุ์พืช

สรุปศักยภาพการทำนายนอกฤดูของเกษตรกรในอำเภอสังขะนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์หลายๆ ด้านที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ที่สำคัญได้แก่ พื้นฐานของตัวเกษตรกรเอง พื้นที่เพาะปลูก เมล็ดพันธุ์ และน้ำ เพื่อการทำนายนอกฤดูเพราะอยู่นอกเขตชลประทาน อาศัยน้ำจากอ่างเก็บน้ำ ลำห้วย สระน้ำในไร่นา ซึ่งถ้าปีไหนฝนน้อยก็มีผลกระทบเกิดปัญหาภัยแล้ง ทุนในการดำเนินกิจกรรม ความรู้ประสบการณ์ การสนับสนุนจากหน่วยงาน ล้วนเป็นปัจจัยทั้งสิ้นจะขาดอันหนึ่ง อันใดไม่ได้

4. แนวคิดเกี่ยวกับเจตคติและแรงจูงใจ

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับเจตคติ

4.1.1 ความหมายของเจตคติ

เจตคติ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า attitude แปลว่า แรงจูงใจที่บุคคลจะกระทำตามความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมอันมีพื้นฐานมาจากความเชื่อ นักวิชาการหลายท่านให้นิยามของคำว่า เจตคติ ดังนี้

การ์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good, 1973: 48-49) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่าแนวโน้มนำและท่าทีที่มีต่อสิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์หรือค่านิยมหนึ่ง โดยจะมีความรู้สึกและอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ในความเห็นเท่านั้น ซึ่งเจตคติสังเกตไม่ได้ แต่อารมณ์จะอนุมานได้จากพฤติกรรมทั้งวาจาและท่าทาง

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543: 54) สรุปความหมายของเจตคติว่าเป็นความรู้สึก เชื่อ ศรัทธา ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด จนเกิดความพร้อมที่แสดงการกระทำออกมา อาจเป็นไปได้ในทางดีหรือไม่ดีก็ได้

สิทธิโชค วรรณสันติกุล (2546: 121) ได้สรุปความหมายของทัศนคติว่าเป็นความรู้สึก ความเชื่อ และแนวโน้มของพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อบุคคลหรือสิ่งของ หรือความคิดใดก็ตามในลักษณะของการประเมินค่า และแนวโน้มของพฤติกรรมนี้ต้องคงทนพอสมควร

รวิวรรณ อังคนุรักษ์พันธ์ (2533: 9-12) สรุปความหมายของเจตคติ แบ่งได้ 4 ประการ ดังนี้ คือ

- 1) ความพร้อมของประสาทและจิตใจ
- 2) ความโน้มเอียงของจิตใจ
- 3) ความรู้สึกหรืออารมณ์
- 4) สภาพจิตใจ

จากความหมายของเจตคติกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า เจตคติ คือ ความรู้สึกของบุคคล ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือสถานการณ์หนึ่งในทางบวก หรือลบ หรือเป็นกลาง ทั้งนี้ย่อมเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

4.1.2 ลักษณะของเจตคติ

นุชนันท์ วิมลนิตย์ (2541: 18) สรุปลักษณะของเจตคติได้ ดังนี้

1) เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ไม่ใช่สิ่งที่คิดตัวมาแต่กำเนิด โดยได้จากประสบการณ์มีอิทธิพลอย่างมากต่อเจตคติ มีการสั่งสมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผ่านกระบวนการปะทะสังสรรค์กับสิ่งต่างๆ ในสังคม เช่น บุคคล สิ่งของ สภาพแวดล้อม และความผันแปรในสังคม มีผลโดยตรงต่อเจตคติ กล่าวคือ การรับรู้ แรงจูงใจ ความสนใจ ที่จะเลือกรับรู้ในสิ่งที่ตรงกับความต้องการและการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ เป็นสิ่งที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเจตคติ

2) มีคุณลักษณะของการประเมิน เจตคติเกิดจากการประเมินความคิดหรือความเชื่อที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล หรือเหตุการณ์ ซึ่งเป็นสื่อกลางที่ทำให้เกิดปฏิกิริยาในการตอบสนอง เจตคติมีธรรมชาติของการประเมินเป็นความคิดความเชื่อที่มีความรู้สึกแฝงอยู่ด้วย การที่บุคคลจะมีเจตคติอย่างไรต่อสิ่งนั้น ขึ้นอยู่กับผลประเมินความคิด ความรู้หรือความเชื่อที่มีเกี่ยวกับสิ่งนั้น ซึ่งจะทำให้ผู้ประเมินเกิดความรู้สึกทางบวกหรือทางลบต่อสิ่งดังกล่าว โดยแตกต่างกันตามประสบการณ์ซึ่งขึ้นกับเพศ อายุ ความรู้ เป็นต้น

3) มีคุณภาพและความเข้ม บอกลถึงความแตกต่างของเจตคติที่แต่ละคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คุณภาพของเจตคติเป็นสิ่งที่ได้จากการประเมิน ซึ่งอาจเป็นเจตคติทางบวกหรือมีความรู้สึกชอบ หรือเจตคติทางลบหรือความไม่ชอบ ต่อสิ่งนั้น ซึ่งจะก่อให้เกิดสภาวะความพร้อมที่จะเข้าหา หรือหลีกเลี่ยงจากสิ่งดังกล่าว โดยส่วนมากความเข้มจะบอกลถึงความมากน้อยของเจตคติทางบวกหรือทางลบหรือบ่งชี้ระดับของการประเมิน เช่น ชอบมาก ชอบปานกลาง ชอบน้อย

4) มีความคงทน ไม่เปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากสิ่งที่ประเมินมีความชัดเจน ถูกต้องแน่นอน หรือในกรณีที่มีการสั่งสมประสบการณ์มานาน เมื่อมีการเพิ่มพูนความรู้ใหม่ หรือประสบการณ์ใหม่ ก็จะไม่ส่งผลทำให้เจตคติเดิมเปลี่ยนแปลง เจตคติในลักษณะนี้ จะสามารถนำมาใช้ทำนายหรืออธิบายพฤติกรรมในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันในเวลาต่อมาได้ เช่น เจตคติในการทำการเกษตรตามแบบบรรพบุรุษ เนื่องจากมีการเรียนรู้และพัฒนา โดยการกระทำสะสม ประสบการณ์มาเป็นเวลานานจนเกิดความเคยชิน ในวิธีที่ทำ ด้วยเหตุนี้วิทยาการการเกษตรแผนใหม่ จึงมักจะประสบกับปัญหาเพราะการเปลี่ยนแปลงเจตคติดังกล่าว กระทำได้ไม่ง่าย

5) มีสิ่งที่มีหมายถึงเจตคติ จะต้องมียสิ่งที่มีหมายถึงความแน่นอน กล่าวคือมีเจตคติต่ออะไร เช่น บุคคล สิ่งของ สถานการณ์ จะไม่มีเจตคติลอยๆ ที่ไม่หมายถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใด

6) มีลักษณะของความสัมพันธ์ กล่าวคือจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลอื่น สิ่งของ หรือสถานการณ์อื่น ความสัมพันธ์เป็นความรู้สึกงูใจ ซึ่งเกิดได้จากการที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกันของส่วนต่างๆ เช่น สิ่งของที่กล่าวถึง ความสัมพันธ์นี้ยิ่งสูงมากเท่าใด การรวมตัวของแต่ละเจตคติก็น่าจะยิ่งแน่นแฟ้น อันจะเป็นตัวบ่งชี้ ความคงทนไม่เปลี่ยนแปลงของเจตคติ และความแม่นยำในการทำนายพฤติกรรม

4.1.3 องค์ประกอบของเจตคติ

รวิวรรณ อังคนุรักษ์พันธ์ (2533: 12-13) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 แนวทาง ได้แก่

1) เจตคติสามองค์ประกอบ ได้แก่

(1) องค์ประกอบด้านสติปัญญา (cognitive component) หมายถึง องค์ประกอบด้านความเชื่อ ความรู้ ความคิด และความคิดเห็นของบุคคลที่มีเป้าหมายของเจตคติ

(2) องค์ประกอบด้านอารมณ์หรือความรู้สึก (effective component) หมายถึง อารมณ์ หรือความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ ดี ไม่ดี ที่บุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

(3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (behavioral component) หมายถึง ความพร้อมหรือแนวโน้มที่บุคคลจะปฏิบัติต่อเป้าหมายของเจตคติ แสดงออกในลักษณะของการยอมรับ หรือการปฏิเสธ

2) เจตคติมีสององค์ประกอบ ได้แก่

(1) ด้านสติปัญญา หมายถึง กลุ่มของความเชื่อที่บุคคลเป้าหมายของเจตคติ จะเป็นตัวส่งเสริม หรือขัดขวางการบรรลุถึงค่านิยมต่างๆของบุคคล

(2) ด้านอารมณ์ความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีเมื่อถูกกระตุ้นโดยเป้าหมายของเจตคติ

3) เจตคติมีองค์ประกอบเดียว คือ อารมณ์ความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบที่บุคคลมีต่อเป้าหมายของเจตคติ

4.1.4 หน้าที่ของเจตคติ

กาญจนา คำสุวรรณ และนิตยา เสาร์มณี 2521: 231 อ้างถึงใน สุรีพร ภัทราพรนันท์ 2541: 14 กล่าวถึงหน้าที่ของเจตคติไว้ดังนี้

1) ทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้บุคคลปรับตัวเมื่อเรามีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดเรา ย่อมเข้าหาสิ่งนั้นและเราย่อมหลีกเลี่ยงสิ่งที่เราไม่ชอบ

2) ทำหน้าที่ให้ค่านิยมหรือให้ความชื่นชอบต่อเนื่องไปสิ่งอื่นๆเช่นเรามีเจตคติว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมยังต้องใช้วิธีการสันติ ถ้าพบบุคคลที่มีแนวความคิดนี้ เราจะนิยมชมชอบบุคคลผู้นั้นไปด้วย

3) ทำหน้าที่ช่วยเราตีความหมายของสถานการณ์ต่างๆอาทิเช่น ถ้าเรามีเจตคติที่ดีต่อพ่อและแม่ บางครั้งพ่อแม่อาจจะขัดแย้งกัน เราก็จะตีความไปว่าพ่อแม่ทำไปก็เพราะความหวังดีต่อกัน

4) ทำหน้าที่ป้องกันตนเองหรือการรักษาเอาหน้าไว้ (Ego-defensive) เช่นบางคนไม่ยอมรับความสามารถที่แท้จริงของตน ก็จะสร้างเจตคติว่า ตนเองเก่งกว่าผู้อื่น

4.1.5 ปัจจัยที่ทำให้เกิดเจตคติ

ประดินันท์ อุปรมย์ (2518: 117) อ้างถึงใน สุรีพร ภัทราพรนันท์ (2541: 15) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดเจตคติว่า เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้มากกว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองสิ่งแวดล้อมต่างๆจึงมีอิทธิพลต่อเจตคติ ได้แก่ ศาสนา ความเชื่อในสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม สื่อมวลชนแขนงต่างๆ ปัจจัยที่กำหนดเจตคติของบุคคล ประกอบด้วย

1) การเรียนรู้ ได้แก่ การอบรมสั่งสอน ถือเป็น การสั่งสมแล้วรวบรวมเอาประสบการณ์เอาไว้เป็นจำนวนมาก

2) ประสบการณ์ส่วนตัวของบุคคล โดยทางตรง

3) เหตุการณ์ประทับใจ ใน 2 ข้อแรกนั้น จะเป็นการสั่งสมประสบการณ์หลายๆครั้งและเกิดเจตคติขึ้น แต่เจตคติก็น่าสามารถเกิดขึ้นได้หากได้รู้เหตุการณ์เพียงครั้งเดียวและรู้สึกประทับใจ ซึ่งอาจเป็นการประทับใจทางบวกหรือทางลบก็ได้

4) การรับเอาเจตคติจากผู้อื่นมาเป็นของตน โดยการยอมรับเอาเจตคติของผู้เหนือกว่ารับมาปฏิบัติต่อ

5) เกิดจากลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละคน

6) เกิดจากอิทธิพลของสื่อมวลชน สื่อมวลชนถือเป็นแหล่งให้ข้อมูลทีก่อให้เกิดทั้งความเข้าใจและอารมณ์ นำไปสู่การชักจูงและก่อให้เกิดการปฏิบัติได้

4.1.6 ประโยชน์ของเจตคติ

ประกาเพ็ญ สุวรรณ (2526: 5) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของเจตคติ ดังนี้

1) ช่วยให้เราเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวเราโดยการจัดรูปแบบ หรือการจัดการกับระบบ หรือสิ่งของต่างๆที่อยู่รอบตัวเรา

2) ช่วยให้มี Self-Esteem โดยจะช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีหรือปกปิดความจริงบางอย่าง ซึ่งนำความไม่พอใจมาสู่ตัวเรา

3) ช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อน ซึ่งก่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบโต้ หรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกไปนั้น ส่วนมากจะนำความพึงพอใจมาให้

4) ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกในด้านค่านิยม ความรู้สึกของตนเองอันจะนำความพอใจมาสู่บุคคลนั้นๆ

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่แสดงออกมา อาจจะเป็นด้านบวก ด้านลบ หรือเป็นกลางขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่างเช่น สติปัญญา อารมณ์ความรู้สึก เนื่องมาจากการเรียนรู้ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ประสบการณ์ หรือ เหตุการณ์ประทับใจ ช่วยให้คนเราเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากขึ้น

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

4.2.1 ความหมายแรงจูงใจ หมายถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการพฤติกรรมของมนุษย์ เพราะเป็นตัวการที่ทำให้เกิดพลังในพฤติกรรม มีนักวิชาการได้ให้นิยามความหมายของแรงจูงใจไว้ต่างกันไป ดังเช่น

คีวีวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545: 305) ได้แปลความหมายของแรงจูงใจ หมายถึงอิทธิพลภายในบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับระดับการกำหนดทิศทางและการใช้ความพยายามในการทำงานอย่างต่อเนื่อง แรงจูงใจจึงเป็นสิ่งเร้า ซึ่งทำให้บุคคลเกิดความคิดริเริ่ม ควบคุม รักษา

พฤติกรรม และการกระทำ หรือเป็นสภาพภายในซึ่งเป็นสาเหตุให้ บุคคลมีพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายบางประการได้

ยงยุทธ โปธิ์ทอง (2546: 4) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจในการทำงานว่า หมายถึง สิ่งกระตุ้น หรือแรงผลักดันหรือความต้องการที่ผลักดันให้พนักงานเต็มใจในการทำงาน เพื่อให้เกิดความพอใจ มุ่งมั่นที่จะทำงานให้ดีที่สุดและบรรลุผลสำเร็จ

ณัฐยา ไพรสงบ (2546: 6) กล่าวว่า แรงจูงใจในการทำงาน หมายถึง พลังจูงใจหรือสิ่งที่กระตุ้นให้พนักงานแสดงพฤติกรรม หรือกระทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจในการทำงาน เกิดความพอใจมุ่งมั่นที่จะทำงานให้ดีที่สุด และประสบผลสำเร็จ

จากความหมายของแรงจูงใจที่มีผู้กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า แรงจูงใจใน หมายถึง แรงผลักดันหรือสิ่งกระตุ้นให้บุคคลเกิดความรู้สึกเต็มใจและมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติ หรือกระทำ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

4.2.2 ประเภทของทฤษฎีแรงจูงใจ

ริงสรรค์ ประเสริฐศรี (2548: 23-25) แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

- 1) ทฤษฎีการเสริมแรง (reinforcement theories) มุ่งที่วิธีต่าง ๆ ในกระบวนการควบคุมพฤติกรรมของแต่ละบุคคล เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เหมาะสม โดยมุ่งที่การสังเกตพฤติกรรมมากกว่าความรู้สึก โดยสังเกตว่ามีการเปลี่ยนแปลงเมื่อใด ที่ไหน อย่างไร และทำไม
- 2) ทฤษฎีเนื้อหา (content theories) มุ่งที่การกำหนดความต้องการของแต่ละบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย ความต้องการทางกายภาพและความต้องการด้านจิตวิทยา ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลเกิดการตอบสนอง
- 3) ทฤษฎีกระบวนการ (process theories) มุ่งที่การแสวงหาความเข้าใจในกระบวนการความรู้ความเข้าใจ (cognitive process) ซึ่งเกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์ และมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล

4.2.3 ทฤษฎีความต้องการของ Maslow

อนิซวัง แก้วจันทน์ (2552: 66-68) กล่าวว่า มาสโลว์ (Maslow) เป็นนักจิตวิทยาอยู่ที่มหาวิทยาลัยแบรนดิช ได้พัฒนาทฤษฎีการจูงใจที่รู้จักกันมากที่สุดทฤษฎีหนึ่งขึ้นมา Maslow ระบุว่าบุคคลจะมีความต้องการที่เรียงลำดับจากระดับพื้นฐานมากที่สุดไปยังระดับ มาสโลว์เรียกลำดับความต้องการนี้ว่า “hierarchy of needs” ซึ่งประกอบด้วยลำดับความต้องการของมนุษย์จากระดับต่ำไประดับสูง 5 ระดับ ดังนี้

- 1) ความต้องการขั้นพื้นฐาน (physiological needs) คือ เป็นความต้องการด้านร่างกายเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น ความต้องการอาหาร อากาศ น้ำและที่อยู่อาศัย เป็นต้น

2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย(safety needs) ความต้องการความปลอดภัยความต้องการลำดับที่สองของ Maslow จะถูกกระตุ้นภายหลังจากที่ ความต้องการทางร่างกายถูกตอบสนองแล้ว ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยจะหมายถึงความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยปราศจากอันตรายทางร่างกายและจิตใจ ความมั่นคงในการทำงาน

3) ความต้องการทางสังคม (social needs) คือ ความต้องการระดับที่สาม โดยความต้องการทางสังคม หมายถึง ความต้องการที่จะเกี่ยวพัน การมีเพื่อนและการถูกยอมรับโดยบุคคลอื่นเพื่อการตอบสนองความต้องการทางสังคม

4) ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (esteem needs) คือ ความต้องการระดับที่สี่ เป็นความต้องการที่จะให้ผู้อื่นยกย่องสรรเสริญตัวเอง มีความภาคภูมิใจในสถานภาพทางสังคม ต้องการชื่อเสียงและการยกย่องจากบุคคลอื่น

5) ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (self-actualization needs) คือ ความต้องการระดับสูงสุดบุคคลมักจะต้องการ โอกาสที่จะคิดสร้างสรรค์ภายในงาน หรือพวกเขาอาจจะต้องการความเป็นอิสระและความรับผิดชอบ ซึ่งความต้องการความสมหวังของชีวิตคือ ความต้องการ

กล่าวโดยสรุปทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการในแต่ละขั้นตามความเชื่อของมาสโลว์ที่ว่า มนุษย์จะต้องได้รับการตอบสนองขั้นพื้นฐาน โดยเริ่มจากขั้นต้นไปจนถึงขั้นที่สูงขึ้น คือ มีความต้องการทางกายภาพก่อน จึงจะเกิดแรงจูงใจแรงจูงใจในระดับสูงขึ้นไป คือด้านความมั่นคงปลอดภัย และความต้องการทางสังคม ตามลำดับ หากความต้องการเหล่านี้ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นที่สูงขึ้นก็จะไม่เกิดขึ้น แต่ถ้าได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในระดับนั้นจะไม่เป็นแรงจูงใจอีก โดยบุคคลจะแสวงหาความต้องการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป สำหรับความต้องการขั้นสูงสุด คือ ความต้องการความสำเร็จดังใจปรารถนา

จากการศึกษาจึงสรุปได้ว่า เจตคติและแรงจูงใจเป็นพื้นฐานของบุคคล เนื่องจากเจตคติจะมีผลต่อการแสดงออกพฤติกรรมของบุคคล กล่าวคือบุคคลที่มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดแล้วจะรู้สึกชอบและจะเกิดการยอมรับด้วยความเต็มใจ เช่นเดียวกันหากเกษตรกรผู้ใดมีเจตคติที่ดีต่อการทำนายนอกฤดูก็จะแสดงออกทางพฤติกรรมโดยการยอมรับนำวิทยากรไปปฏิบัติด้วยความเต็มใจ สำหรับการใช้แรงจูงใจเป็นพื้นฐานก็เช่นกัน เนื่องจากแรงจูงใจเป็นสิ่งผลักดันให้บุคคลสนองความต้องการในสิ่งที่คาดหวังจะเป็นตัวชี้ทิศทางของพฤติกรรมว่าควรทำอย่างไรจึงจะสนองความต้องการได้ กล่าวคือเกษตรกรผู้ใดมีสิ่งที่คาดหวังในการทำนายนอกฤดู ก็จะเกิดแรงจูงใจขึ้นและนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ได้ในสิ่งที่คาดหวังนั้น

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะวิจัยข้าวจังหวัดสกลนคร นครพนม มุกดาหาร และจังหวัดกาฬสินธุ์ (2548: 69) ศึกษาเรื่องสภาพการผลิตข้าวตามโครงการยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด”สนุก” ไผบูลย์ ชนะดี (2547: 25) ศึกษาเรื่องสภาพการผลิตข้าวของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร และ สุกิจ ราชเมืองขวาง (2547: 26) ศึกษาผลการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสาน ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรอำเภอเมืองมุกดาหาร พบว่าเกษตรกรที่ผลิตข้าว ทั้งหมดที่กล่าวมามีผลการวิจัยที่สอดคล้องกันคือเกษตรกร เฉลี่ยอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี ทั้งนี้ สามารถอนุมานได้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิของจังหวัดมุกดาหารมีอายุในวัยกลางคน อายุระหว่าง41-50 ปี

คณะวิจัยข้าวจังหวัดสกลนคร นครพนม มุกดาหาร และจังหวัดกาฬสินธุ์ (2548: 69) ศึกษาเรื่องสภาพการผลิตข้าวตามโครงการยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด”สนุก” เช่นเดียวกันจารึก ศิริกุล (2548: 28) ศึกษาเรื่องผลการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว โดยวิธีผสมผสานตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรอำเภอนิคมน้ำอ้อย จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย

ภักดีญา โสมภีร์ (2545: 65) ทำการศึกษาปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการผลิตข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 22.68 ไร่ มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.5 คน และสามารถจ้างแรงงานในการปลูกข้าวเฉลี่ย 2.4 คน โดยใช้เงินทุนของตนเองในการปลูกข้าว มีรายได้จากการทำนาเฉลี่ย 41,980.26 บาท ด้านความรู้เกษตรกรได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่การเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับปานกลาง

เชิด ดีเกิด (2549: 91) ศึกษาการผลิตข้าวหอมมะลิตามเกษตรกรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เกษตรกรที่ผลิตข้าวหอมมะลิตามเกษตรกรดีที่เหมาะสมมีความแตกต่างกับเกษตรกรทั่วไป คือ ด้านอาชีพรอง ด้านพื้นที่ถือครองทั้งหมด ด้านพื้นที่ตนเอง ด้านพื้นที่เช่า ด้านแรงจ้าง ด้านต้นทุนการผลิตข้าว ด้านรายได้ในครัวเรือนภาคเกษตร ด้านรายได้นอกภาคเกษตร ด้านรายได้ทั้งปี ด้านความรู้ในการผลิตข้าวหอมมะลิ ด้านการปฏิบัติตามเกษตรกรดีที่เหมาะสม

เชิด ดีเกิด (2549:89) และประทีป หนูนุ้ย (2547: 84-86) ผลการศึกษาสอดคล้องกันเรื่องปัญหาของเกษตรกรที่ผลิตข้าวหอมมะลิตามเกษตรกรดีที่เหมาะสม พบว่า มีปัญหาด้านขาดน้ำเมื่อฝนทิ้งช่วง ด้านสารเคมีราคาแพง ความรู้เรื่องสารเคมี สำหรับเกษตรกรทั่วไปพบว่ามีปัญหาด้านสารเคมีราคาแพงและปัญหาด้านการบันทึกข้อมูล

ทวี คุปต์กาญจนกุล (2541: 12) ศึกษาการเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 โดยวิธีเขตกรรม พบว่า แนวคิดในการปรับปรุงผลผลิตของข้าวดอกมะลิ105 ที่แตกต่างจากข้าวทั่วไป คือ

การเพิ่มผลผลิตจะต้องไม่มีผลกระทบต่อลักษณะและคุณสมบัติของเมล็ดที่เป็นเอกลักษณ์ของข้าวขาวดอกมะลิ 105 วิธีการที่เกี่ยวข้องเป็นการผสมผสานเทคโนโลยีการผลิต เป็นต้นว่ากำหนดวันปลูกให้เหมาะสมเพื่อให้ต้นข้าวมีอายุการเจริญเติบโตที่สอดคล้องกับการให้ผลผลิตสูง เพิ่มจำนวนต้นข้าวต่อพื้นที่ โดยการปลูกกระยะชิดและจำนวนต้นกล้าต่อกอเพื่อปรับลดมุมใบและมุมต้นเพื่อให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการสังเคราะห์แสง การจัดการน้ำที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มความแข็งแรงของต้นข้าวและการใส่ปุ๋ยในโตรเจนให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตของข้าวขาวดอกมะลิ 105 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใส่ปุ๋ย

นรินทร์ บุญก้านตรง (2544: 78) ได้ศึกษาพบว่า การจัดการแปลงกล้าหรือนาหว่าน เกษตรกรส่วนใหญ่จะทำแปลงนาขนาดใหญ่ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการดูแลรักษาไม่ทั่วถึงและลำบาก เช่น การหว่านปุ๋ย การจัดการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวหรือเกิดการแพร่ระบาดของโรคแมลงได้ง่ายเมื่อเกิดโรคระบาด สำหรับข้อเสนอแนะ ในการปฏิบัติที่ถูกต้องนั้น เกษตรกรต้องเตรียมแปลงกล้าหรือแปลงนาหว่านนํ้าตมให้เป็นแปลงย่อยๆ วันระยะทางเดินไว้เพื่อให้การจัดการต่างๆ ได้สะดวกและทั่วถึง

ด้านการปลูก พบว่า ช่วงเวลาในการปักดำหรือการหว่านข้าวของเกษตรกรมีการดำหรือหว่านในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม เกิดปัญหาเรื่องนํ้าการเกษตรทำให้เกิดผลกระทบต่อผลผลิต สำหรับข้อเสนอแนะในการปฏิบัติที่ถูกต้องนั้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมประชุมกับเกษตรกร และกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกัน เพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจของเกษตรกร

การดูแลรักษา พบว่า การจัดการนํ้าในแปลงนาของเกษตรกรส่วนใหญ่มีการจัดการนํ้า แต่ทำไม่ได้ตลอดฤดูกาล เป็นผลมาจากสภาพพื้นที่ที่อาศัยนํ้าฝนอย่างเดียว เมื่อเกิดภาวะฝนทิ้งช่วงหรือสภาวะความแห้งแล้งในช่วงที่ต้นข้าวกำลังเจริญเติบโต หรือกำลังสร้างช่อดอกหรือออกรวง จะมีผลทำให้ผลผลิตของข้าวต่ำหรือเกิดความเสียหายได้ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ให้ภาครัฐบริหารจัดการนํ้าชลประทานเข้าในพื้นที่เพาะปลูกให้เกษตรกรมีนํ้าใช้ เพื่อทำนาหรือเพาะปลูกพืชอื่นทดแทน

การป้องกันและกำจัดโรคแมลง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการป้องกันและกำจัดโรคและแมลงทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่มีความรู้หรือในรอบปีที่ผ่านมา ไม่มีการระบาดของโรคและแมลง จึงไม่มีการเตรียมตัวป้องกัน เมื่อเกษตรกรไม่มีการป้องกันและกำจัดที่ถูกวิธีก็จะทำให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ จึงควรอบรมให้ความรู้ เรื่องการป้องกันและกำจัดโรคและแมลงศัตรูข้าวและสาธิตวิธีการปฏิบัติตรวนับแมลงศัตรูข้าว ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ให้เกษตรกรผู้ทำนาได้รับทราบและนำไปปฏิบัติ

อมรรัตน์ สว่างลาภ (2545: 99-100) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการ พันธุ์ข้าว โดยวิธีผสมผสานของเกษตรกร พบว่า 1) การสำรวจสถานการณ์ข้าว พบว่า เกษตรกรไม่ รู้จักชนิดของศัตรูธรรมชาติและมีความยุ่งยากในขั้นตอนการปฏิบัติ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ให้ เจ้าหน้าที่แนะนำความรู้เรื่องเกี่ยวกับวิธีการสำรวจแมลงศัตรูข้าว เช่น เอกสาร รูปภาพเกี่ยวกับชนิด ของศัตรูข้าวและศัตรูธรรมชาติ 2) การใช้พันธุ์ต้านทาน พบว่า เกษตรกรมีความจำเป็นต้องปลูกข้าว พันธุ์ที่ตลาดต้องการ จึงต้องปลูกพันธุ์เดียวกันต่อเนื่อง และพันธุ์ที่ปลูกมีราคาสูงเกินไป และพันธุ์ที่ ต้านทานมีพันธุ์ใดบ้าง เกษตรกรไม่ทราบข้อเสนอแนะในการปฏิบัติใช้พันธุ์ต้านทาน โดย สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวต้านทานให้เกษตรกรนำไปปลูก และการลดราคาเมล็ดพันธุ์ข้าว และการ แนะนำแหล่งซื้อพันธุ์ข้าวต้านทาน 3) การใช้วิธีเขตกรรม พบว่า เกษตรกรควบคุมระดับน้ำได้ยาก การขาดน้ำบางช่วงของการทำนา ทำให้มีวัชพืชขึ้น และบางรายระบุว่า ปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวมี ความงอกน้อย ต้องใช้เมล็ดพันธุ์ต่อไร่สูง และไม่สามารถไถเตรียมดินเพื่อกำจัดวัชพืชและข้าวเรือ ได้หลายครั้ง เนื่องจากค่าไถมีราคาแพง ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติด้านการใช้วิธีเขตกรรม เกษตรกรต้องการให้จัดสรรน้ำให้เพียงพอต่อการทำนา เพื่อไม่ให้ขาดน้ำในบางช่วง และเกษตรกร ควรมีการวางแผนการทำนาเพื่อจัดสรรน้ำให้เพียงพอ 4) การใช้วิธีกล เกษตรกรพบว่า ได้ผลผลิตข้าว ไม่ทันต่อภาระของศัตรูพืช และยุ่งยากในการปฏิบัติ ไม่มีอุปกรณ์ในการทำเครื่องมือเพื่อ นำมาใช้กับวิธีกล ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ให้มีการแนะนำความรู้เกี่ยวกับการใช้วิธีกลและ เกษตรกรควรรวมกลุ่มเพื่อใช้วิธีกลเพื่อกำจัดศัตรูพืช 5) การใช้วิธีทางกายภาพ พบว่า เกษตรกร ที่ในพื้นที่ทำนาอยู่ไกลไม่มีอุปกรณ์ไฟฟ้าสำหรับติดกับดักแสงไฟ เพื่อใช้ล่อแมลงที่มาทำลายข้าว และมีความยุ่งยากในทางปฏิบัติ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ คือ ให้แนะนำความรู้แก่เกษตรกร เกี่ยวกับการใช้วิธีทางกายภาพ 6) การใช้สารสกัดจากธรรมชาติ ปัญหาที่พบคือ เกษตรกรไม่มีความรู้ใน เรื่องการใช้สารสกัดจากธรรมชาติจากพืช และต้องการพืชที่จะนำมาใช้เป็นสารสกัด บางรายระบุว่า ใช้แล้วไม่ได้ผล และขาดเครื่องมืออุปกรณ์ในการทำ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ให้เจ้าหน้าที่สาธิต วิธีทำ และวิธีการใช้ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการทำและการใช้สารสกัดจากธรรมชาติจาก พืช ควรสนับสนุนพืชที่ใช้ทำสารสกัดจากธรรมชาติเพื่อให้เกษตรกรทดลองใช้ 7) การใช้สารเคมี พบว่า ปัญหาที่พบคือแมลงต้านทานสารเคมีจำเป็นต้องใช้สารเคมีในปริมาณที่มาก และแมลงมีการ ระบาดในพื้นที่ใกล้เคียง ในทางระดับเศรษฐกิจของแมลงศัตรูข้าวที่ต้องใช้สารเคมี จำเป็นต้องพ่น สารเคมีป้องกันไว้ก่อน และบางรายระบุว่าจำเป็นต้องพ่นสารเคมีในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากมีพื้นที่ปลูกข้าวมาก ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ควรให้ความรู้ในเรื่องการใช้สารเคมีแบบ เฉพาะเจาะจงกับชนิดของแมลงหรือถูกกับแมลง 8) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

สรุปการปลูกข้าวนอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จะประสบผลสำเร็จได้ต้องคำนึงหลักการดังนี้

- 1) น้ำดี มีเพียงพอตลอดฤดูการเพาะปลูก
- 2) พื้นที่ปลูกต่อรายไม่ควรมาก เพื่อสะดวกในการดูแลรักษาและการจัดการพื้นที่ ควรปรับให้ราบเรียบสม่ำเสมอ
- 3) อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ปลูกควรสูงกว่าฤดูนาปี อาจต้องใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว 25-30 กิโลกรัมต่อไร่ เพื่อเพิ่มจำนวนต้นต่อพื้นที่ให้มากขึ้น

- 4) การใส่ปุ๋ยควรใส่ให้น้อยแต่บ่อยครั้ง ควรใส่อย่างน้อย 2-3 ครั้ง

การทำนาออกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ มีตัวแปรที่เข้ามาเกี่ยวข้อง คือสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น เกษตรกรอายุค่อนข้างมาก มีการศึกษาน้อย และรวมถึงปัญหาน้ำในการเกษตรเพราะเกษตรกรต้องใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำ ลำห้วย ซึ่งถ้าปีไหนน้ำน้อยก็จะส่งผลกระทบต่อผลผลิต ด้านแรงจูงใจต่างๆการมีความรู้ประสบการณ์ในอาชีพ ความพร้อมในด้านต่างๆ การเอื้อกับทรัพยากรธรรมชาติ รวมไปถึงการเข้ามาสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆก็ล้วนเป็นตัวกำหนดศักยภาพการทำนาออกฤดูของเกษตรกรทั้งสิ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องบูรณาการร่วมกันกับเกษตรกร จัดประชุมอบรมทำความเข้าใจให้ความรู้วิชาการด้านการส่งเสริมผลิต และแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง รวมถึงการบริหารจัดการ การรวมกลุ่มเพื่อความเข้มแข็งและมีอำนาจต่อรอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพการทำนานอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ เจตคติการทำนานอกฤดู ความพร้อมในการทำนานอกฤดู ปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำนานอกฤดูของเกษตรกร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวิธีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่ทำการลงทะเบียนปลูกข้าวนอกฤดูนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ ประจำปี 55/56 จำนวน 90 ราย เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามในการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบเลือกตอบ เดิมคําลงในช่องว่าง จำนวน 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์การทำนานอกฤดู แหล่งความรู้ในการทำนานอกฤดู สมาชิกในครัวเรือนที่สามารถช่วยงานภาคเกษตร พื้นที่ทำนานอกฤดู แหล่งเงินทุน แหล่งน้ำ รายได้ภาคการเกษตร รายได้ครัวเรือน ต้นทุนการทำนาปี ต้นทุนการทำนานอกฤดู

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับเจตคติ การทำนาของเกษตรกร แบ่งคะแนน เป็น 3 ระดับ แต่ละระดับมีคะแนน ดังนี้ 1) พอใจน้อย 2) พอใจปานกลาง 3) พอใจมาก

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความพร้อมในการทำงานนอกของเกษตรกร แบ่งระดับแนบ เป็น 3 ระดับ แต่ละระดับมีคะแนน ดังนี้ 1) พอใจน้อย 2) พอใจปานกลาง 3) พอใจมาก

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของศักยภาพการทำงานนอกฤดูของเกษตรกร

2.2 การหาความเชื่อถือของเครื่องมือ

นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นทดสอบกับเกษตรกรทำงานนอกฤดูที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย บริเวณนอกอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 20 ราย และหาความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เจตคติการทำงานนอกฤดูแบบสอบถาม ตอนที่ 3 ความพร้อมในการทำงานนอกฤดู เพื่อหาค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลจาก 2 ทางด้วยกัน ดังนี้

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมจากเอกสาร ตำราที่ผู้วิจัยท่านอื่นได้รวบรวมไว้ เพื่อใช้ประกอบในการวิจัยในครั้งนี้

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ รวบรวมจากแบบสอบถามโดยขอความร่วมมือจากจากประธานกลุ่ม สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ใหญ่บ้าน ในการนัดหมายสมาชิก โดยชี้แจงทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยพร้อมทั้งได้อธิบายถึงคำถามเป็นรายข้อ แล้วทำการแจกแบบสอบถามเพื่อทำการเก็บข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร วิเคราะห์โดยใช้สถิติหาค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเจตคติ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) กำหนดมาตรวัดระดับเจตคติ เป็น 3 ระดับ ดังนี้

น้อย มีค่าเท่ากับ 1

ปานกลาง มีค่าเท่ากับ 2

มาก มีค่าเท่ากับ 3

จากนั้นใช้วิธีการคำนวณน้ำหนักค่าเฉลี่ยโดยใช้สูตรดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{3-1}{3} = 0.67 \end{aligned}$$

การแปลความหมายของระดับเจตคติใช้วิธีการนำค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจ (Weight Mean Score) ในแต่ละประเด็นมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

น้อย ← ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.67 คะแนน

ปานกลาง ← ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.68 - 2.33 คะแนน

มาก ← ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.00 คะแนน

ตอนที่ 3 ความพร้อมในการทำงาน วิเคราะห์โดยใช้สถิติหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และใช้ค่า weight mean score กำหนดมาตรวัดระดับความพร้อม เป็น 3 ระดับ ดังนี้

น้อย มีค่าเท่ากับ 1

ปานกลาง มีค่าเท่ากับ 2

มาก มีค่าเท่ากับ 3

จากนั้นใช้วิธีการคำนวณน้ำหนักค่าเฉลี่ยโดยใช้สูตรดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \end{aligned}$$

$$= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{3 - 1}{3} = 0.67$$

การแปลความหมายของระดับความพร้อมในการทำงาน ใช้วิธีการนำค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจ (weight mean score) ในแต่ละประเด็นมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

น้อย	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.67	คะแนน
ปานกลาง	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.68 - 2.33	คะแนน
มาก	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.00	คะแนน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการทำนานอกฤดู ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติคือ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ใช้ค่า weight mean score กำหนดมาตรวัดระดับปัญหาเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ปัญหาน้อย	มีค่าเท่ากับ	1
ปัญหาปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	2
ปัญหามาก	มีค่าเท่ากับ	3

จากนั้นใช้วิธีการคำนวณน้ำหนักค่าเฉลี่ยโดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{อันตรภาคชั้น} = \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{3 - 1}{3} = 0.67$$

การแปลความหมายระดับปัญหาของเกษตรกรในการทำงาน ใช้วิธีการนำค่าเฉลี่ยน้ำหนักของปัญหา (weight mean score) ในแต่ละประเด็นมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ปัญหาน้อย	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.67	คะแนน
ปัญหาปานกลาง	ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.68 - 2.33	คะแนน
ปัญหามาก	ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.34 - 3.00	คะแนน

ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศักยภาพการทำงานนอกฤดูของเกษตรกรวิเคราะห์โดยใช้สถิติคือ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิจัยเรื่อง ศักยภาพการทำนานอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทาน ในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการบรรยายประกอบตารางตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 เจตคติการทำนานอกฤดู

ตอนที่ 3 ความพร้อมในการทำนานอกฤดู

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำนานอกฤดูของเกษตรกร

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกสถาบัน แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุดและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังรายละเอียดตารางที่ 4.1

1.1.1 เพศ จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกร ส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.6 เป็นเพศชาย และร้อยละ 34.4 เป็นเพศหญิง

1.1.2 อายุ จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 82.2 มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 15.6 มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี และร้อยละ 2.2 มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี มีอายุเฉลี่ย 53.66 ปี ($\bar{x} = 53.66$ ปี , S.D. = 7.97 ปี)

1.1.3 ระดับการศึกษา จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.1 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 7.8 มีระดับมัธยมศึกษาและไม่ได้เรียนหนังสือ และร้อยละ 3.3 มีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.1.4 การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมดที่เข้าร่วมโครงการเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า รกส. ส่วนใหญ่ร้อยละ 34.4 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และไม่เกินกึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์และสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 10.0 และ 2.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร

สภาพทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
N=90		
1. เพศ		
ชาย	59	65.6
หญิง	31	34.4
2. อายุ		
มากกว่า 50 ปี	74	82.2
41-50 ปี	14	15.6
31-40 ปี	2	2.2
Minimum = 32.00	Maximum = 75.00	
Mean = 53.66	S.D. = 7.97	
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	73	81.1
ไม่ได้เรียนหนังสือ	7	7.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	7	7.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	3	3.3
4. การเป็นสมาชิกสถาบัน (ตอบที่สำคัญที่สุด 1 ข้อ)		
กลุ่มลูกค้า ชกส.	48	53.3
กลุ่มเกษตรกร	31	34.4
กลุ่มออมทรัพย์	9	10.0
สหกรณ์การเกษตร	2	2.3

1.2 ข้อมูลครัวเรือนของเกษตรกร ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน แหล่งรับความรู้ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุดและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังรายละเอียดตารางที่ 4.2

1.2.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จากการศึกษา พบว่า เกษตรกร ส่วนใหญ่ ร้อยละ 78.9 มีสมาชิกครัวเรือน 2-4 คน และ ร้อยละ 21.1 มีสมาชิกครัวเรือน 5-6 คน เฉลี่ย 3.83 ($\bar{x} = 3.83$ คน , S.D. = 0.83คน)

1.2.2 แหล่งความรู้เกี่ยวกับการทำนานอกฤดู จากการศึกษา พบว่า เกษตรกร ส่วนใหญ่ร้อยละ 42.2 ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นอกจากนี้ร้อยละ 36.7 ได้รับความรู้จากเพื่อนบ้าน และไม่ถึงกึ่งหนึ่งคือ ได้รับความรู้จากโทรทัศน์ เอกสารสิ่งพิมพ์ และวิทยุกระจายเสียง ร้อยละ 8.9,5.6,4.4 และ 2.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลครัวเรือนของเกษตรกร

N=90		
สภาพทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
1. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
2-4 คน	71	78.9
5-6 คน	19	21.1
Minimum = 2	Maximum = 5	
Mean = 3.83	S.D. = 0.83	
2. แหล่งความรู้		
(ตอบที่สำคัญที่สุด 1 ข้อ)		
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ	38	42.2
เพื่อนบ้าน	33	36.7
โทรทัศน์	5	5.6
เอกสารสิ่งพิมพ์	4	4.4
วิทยุกระจายเสียง	2	2.2

1.3 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ จำนวนแรงงาน ประสบการณ์ในการทำนานอกฤดู พื้นที่การทํานา แหล่งเงินทุน แหล่งน้ำ รายได้ในภาคการเกษตร รายได้นอกภาค การเกษตร ต้นทุนการทํานา ดังรายละเอียดตารางที่ 4.3

1.3.1 จำนวนแรงงานเกษตร จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรร้อยละ 56.7 มีแรงงานเกษตร 3-4 คน และร้อยละ 43.3 มีแรงงานเกษตร 1-2 คน เฉลี่ย 2.66 คน

1.3.2 ประสบการณ์ในการทำนานอกฤดู จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.2 มีประสบการณ์ในการผลิตข้าวนอกฤดูระหว่าง 1-5 ปี และส่วนน้อยร้อยละ 7.8 มีประสบการณ์ในการผลิตข้าวนอกฤดูระหว่าง 6-10 ปี เฉลี่ย 1.07 ปี

1.3.3 พื้นที่ทำนายนอกฤดู จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 60 มีพื้นที่ทำนายนอกฤดู 2-5 ไร่ และร้อยละ 31.1 มี 6-9 ไร่ และอีกร้อยละ 8.9 มี 10-13 ไร่ เฉลี่ย 5.48 ไร่

1.3.4 แหล่งเงินทุน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 65.6 ใช้เงินทุนของตนเอง และไม่ถึงกึ่งหนึ่งได้เงินทุนจากญาติพี่น้อง นายทุน กองทุนหมู่บ้าน และธนาคารเพื่อการเกษตร ร้อยละ 13.3, 10.0, 6.7 และ 4.4 ตามลำดับ

1.3.5 แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำนายนอกฤดู จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 62.2 ใช้แหล่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก และไม่ถึงกึ่งหนึ่งใช้แหล่งน้ำจากสระน้ำในนา น้ำบาดาล ลำห้วย และหนองน้ำ ร้อยละ 15.6, 12.2, 5.6 และ 4.4 ตามลำดับ

1.3.6 รายได้ภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 54.5 มีรายได้จากการจำหน่ายข้าว 15,001 บาท ขึ้นไป และรองลงมา ร้อยละ 20 อยู่ระหว่าง 10,001-15,000 บาท ร้อยละ 13.3, 12.2 ระหว่าง 5,001-10,000, 5,000 บาทหรือน้อยกว่าตามลำดับ เฉลี่ย 12,387.87 บาท

1.3.7 รายได้นอกภาคเกษตร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากการรับจ้าง ค้าขาย และเงินเดือนเฉลี่ย 11,376.67 บาท

1.3.8 ต้นทุนการทำนายนอกฤดูของเกษตรกร จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ใช้ต้นทุนค่าเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี แรงงาน ค่าเตรียมดิน เฉลี่ย 2,958.88 1,442.55 1,401.77 1,381.44 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

N=90

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
1. จำนวนแรงงานเกษตร		
1-2 คน	39	43.3
3-4 คน	51	56.7
Minimum = 1.00	Maximum = 4.00	
Mean = 2.66	S.D. = 0.77	

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
2. ประสบการณ์		
1-5 ปี	83	92.2
6-10 ปี	7	7.8
Minimum = 1.00	Maximum = 2.00	
Mean = 1.07	S.D. = 0.26	
3. พื้นที่ทำนานอกฤดู		
2-5 ไร่	54	60.0
6-9 ไร่	28	31.1
10-13 ไร่	8	8.9
Minimum = 2.00	Maximum = 13.00	
Mean = 5.48	S.D. = 2.72	
4. แหล่งทุน		
เงินทุนของตนเอง	59	65.6
ญาติพี่น้อง	12	13.3
จากนายทุน	9	10.0
กองทุนหมู่บ้าน	6	6.7
ธนาคารเพื่อการเกษตร	4	4.4
5. แหล่งน้ำทำนา		
อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก	56	62.2
สระน้ำในไร่นา	14	15.6
น้ำบาดาล	11	12.2
ลำห้วย	5	5.6
หนองน้ำ	4	4.4
6. รายได้ภาคเกษตร		
5,000 บาทหรือน้อยกว่า	3	3.3
5,001-10,000 บาท	48	53.3

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ภาคเกษตร		
10,001-15,000 บาท	15	16.7
15,001 บาทหรือมากกว่า	24	26.7
Minimum = 4,700	Maximum = 48,500	
Mean = 12,387.87	S.D. = 74,99.90	
7. รายได้นอกภาคเกษตร		
4,500 บาทหรือน้อยกว่า	2	2.2
4,501-8,000 บาท	14	15.6
8,001-15,000 บาท	69	76.7
15,001-หรือมากกว่า	5	5.5
Minimum = 4,500	Maximum = 25,000	
Mean = 11,376.67	S.D. = 4,144.20	
8. ต้นทุนที่ใช้ทำนานอกฤดู		
เตรียมดิน		
800-1,500บาท	63	70.0
1,501-2,000 บาท	27	30.0
Minimum = 800	Maximum = 2,000	
Mean = 1,381.44	S.D. = 398.17	
ค่าปุ๋ย		
800-1,500 บาท	60	66.7
1,501-2,000 บาท	30	33.3
Minimum = 800	Maximum = 2,000	
Mean = 1,442.55	S.D. = 372.33	
ค่าเมล็ดพันธุ์		
1,600-3,000 บาท	45	50.0

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ
ค่าเฉลี่ยขั้น (ต่อ)		
3,001-4,800 บาท	45	50.0
Minimum = 1,600	Maximum = 4,800	
Mean = 2,958.88	S.D. = 907.75	
ค่าแรงงาน		
800-1,500 บาท	62	68.9
1,501-2,000 บาท	28	31.1
Minimum = 800	Maximum = 2,000	
Mean = 1,401.77	S.D. = 389.99	

ตอนที่ 2 เจตคติการทำงานนอกฤดูของเกษตรกร

สำหรับเจตคติการทำงานนอกฤดูนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะจังหวัดสุรินทร์ กำหนดมาตรวัดเจตคติออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับน้อย ปานกลาง และมาก แล้วนำมาเทียบกับค่าเฉลี่ยของเกณฑ์ ซึ่งวัดเกษตรกร ไร่สี ผู้บริโภคน ดังนี้

ระดับเจตติน้อย ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.67 คะแนน

ระดับเจตติปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.68-2.33 คะแนน

ระดับเจตติมาก ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.34-3.00 คะแนน

จากผลการศึกษา แสดงให้เห็นระดับเจตคติของเกษตรกรในการทำงานนอกฤดู ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.75 มีเจตติในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า เกษตรกรมีเจตติอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ความมีคุณค่าในอาชีพอาจจะเป็นเพราะว่าการทำนาเป็นอาชีพที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มีความเชื่อ มีขนบธรรมเนียมประเพณี เห็นควรส่งเสริมปรับปรุงมีปัญญาดั่งเดิมกับเทคโนโลยีให้เหมาะสม ดังรายละเอียดตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 เจตคติการทำนานอกฤดูของเกษตรกร

N=90

เจตคติการทำนานอกฤดู	ระดับเจตคติ			\bar{x} แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. มีคุณค่าในอาชีพ	87	3		2.96 (มาก)
2. มีแรงจูงใจด้านราคา	79	11		2.87 (มาก)
3. มีประสบการณ์	78	12		2.86 (มาก)
4. มีรายได้จากการทำนา	76	14		2.84 (มาก)
5. มีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์	75	15		2.83 (มาก)
6. มีการลดความเสี่ยงด้านการลงทุน	58	32		2.64 (มาก)
7. มีแหล่งน้ำที่เพียงพอ	53	37		2.58 (มาก)
8. มีการสนับสนุนจากหน่วยงาน	43	47		2.47 (มาก)
ค่าเฉลี่ยรวม		2.75		มาก

ตอนที่ 3 ความพร้อมในการทำนานอกฤดูของเกษตรกร

ความพร้อมในการทำนานอกฤดูในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ กำหนดมาตราวัดเจตคติ ออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย แล้วนำมาเทียบกับค่าเฉลี่ยของเกณฑ์ โดยใช้ สอบถามเกษตรกร ดังนี้

ระดับความพร้อมน้อย ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.67 คะแนน

ระดับความพร้อมปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.68-2.33 คะแนน

ระดับความพร้อมมาก ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.34-3.00 คะแนน

จากผลการศึกษาพบว่า ความพร้อมของเกษตรกรภาพรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.49 ความพร้อมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า เกษตรกรมีความพร้อมในระดับปานกลาง จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ด้านการรวมกลุ่ม และแรงงาน อาจจะมาจกเกษตรกรส่วนมาก ดำเนินกิจกรรมส่วนตัว ไม่ค่อยมีการรวมกลุ่ม ส่วนด้านแรงงานเฉลี่ย 2.66 คน ถือว่ามีแรงงานน้อย จึงมีความพร้อมปานกลาง แต่ในภาพรวมถือว่าเกษตรกรมีความพร้อม รายละเอียดตามตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ความพร้อมในการทำงานนอกฤดูของเกษตรกร

N=90

ความพร้อมในการทำงานนอกฤดู	ระดับความพร้อม			\bar{x} แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
1. มีความพร้อมปัจจัย/วัสดุอุปกรณ์	63	27		2.70 (มาก)
2. มีความพร้อมในด้านการบริหารจัดการ	61	29		2.67 (มาก)
3. มีความพร้อมด้านทุน	60	30		2.66 (มาก)
4. มีแหล่งน้ำในการทำงาน	54	36		2.60 (มาก)
5. มีเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีที่ได้รับการยอมรับ	44	46		2.48 (มาก)
6. มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่น	42	48		2.46 (มาก)
7. มีประสบการณ์ในการทำงาน	40	50		2.44 (มาก)
8. มีความพร้อมในการยอมรับเทคโนโลยี	38	52		2.42 (มาก)
9. มีหน่วยงานและองค์กรให้การสนับสนุน	34	56		2.37 (มาก)
10. มีความพร้อมด้านการรวมกลุ่ม	30	60		2.33 (ปานกลาง)
11. มีความพร้อมด้านแรงงาน	29	61		2.32 (ปานกลาง)
	ค่ารวมเฉลี่ย		2.49	มาก

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำงานนอกฤดูของเกษตรกร

4.1 ปัญหาในการทำงานนอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทาน กำหนดวัดระดับปัญหาเป็น 3 ระดับ คือ ระดับน้อย ปานกลาง และมาก แล้วนำมาเทียบกับค่าเฉลี่ยของเกณฑ์ ดังนี้

ระดับปัญหาน้อย ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.67 คะแนน

ระดับปัญหাপานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.68-2.33 คะแนน

ระดับปัญหามาก ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.34-3.00 คะแนน

จากผลการศึกษา พบว่า ภาพรวมค่าเฉลี่ย 1.40 ปัญหาอยู่ในระดับน้อย แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า ปัญหาในการทำงานนอกฤดูอยู่ในระดับที่เกษตรกรมีปัญหา ได้แก่ ปัญหาการป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน อาจจะเป็นเพราะว่าเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความเชื่อจากบรรพบุรุษ และเกษตรกรมีอายุมาก ได้รับความรู้แล้ว นำไปปรับใช้ยาก ผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องศึกษาและหาแนวทางแก้ไข ดังรายละเอียดตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ปัญหาการทำงานนอกฤดูของเกษตรกร

ปัญหาการทำงานนอกฤดู	ระดับปัญหา		\bar{x} แปลผล	
	มาก	ปานกลาง		น้อย
1. ด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน		59	31	1.65 (น้อย)
2. ด้านแหล่งสินเชื่อ/แหล่งทุน		51	39	1.56 (น้อย)
3. ด้านแรงงาน		48	42	1.53 (น้อย)
4. ด้านความรู้ข่าวสารเทคโนโลยี		43	47	1.47 (น้อย)
5. ด้านสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ		41	49	1.45 (น้อย)
6. ด้านแหล่งน้ำ		37	53	1.41 (น้อย)
7. ด้านการทำเกษตรอินทรีย์		32	58	1.35 (น้อย)
8. ด้านการรวมกลุ่มของเกษตรกร		27	62	1.32 (น้อย)
9. ด้านสภาพพื้นที่		37	53	1.31 (น้อย)
10. ด้านการจัดการ		26	64	1.28 (น้อย)
11. ด้านประสิทธิภาพ		24	66	1.26 (น้อย)
12. ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว		23	67	1.25 (น้อย)
รวมค่าเฉลี่ย			1.40	น้อย

4.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตข้าวนอกฤดูของเกษตรกร

4.2.1 **ความรู้ในการทำงานนอกฤดู** เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.8 ต้องการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ในการทำงานนอกฤดู

4.2.2 **แหล่งเงินทุน แหล่งสินเชื่อในการทำ** เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.1 ให้มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อเพิ่มแหล่งเงินทุนและสินเชื่อในการทำ

4.2.3 **แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำงานนอกฤดู** เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 46.7 เสนอว่าให้ขุดแหล่งน้ำเพิ่ม เพื่อให้มีแหล่งน้ำที่เพียงพอในการทำงาน

4.2.4 **ความต้องการใช้ไฟฟ้าเกษตร (ขยายไฟฟ้าในไร่นา)** เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 95.6 ต้องการใช้ไฟฟ้าเกษตร เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และประหยัด

4.2.5 **การรวมกลุ่มของเกษตรกร** เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.8 ต้องการรวมกลุ่มวิสาหกิจ

**4.2.6 การสนับสนุนของหน่วยงานและองค์กรเรื่องการประสานเครือข่าย
การตลาดเทคโนโลยี** เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 95.6 ต้องการการสนับสนุนของหน่วยงานและ
องค์กรเรื่องการประสานเครือข่ายการตลาด และเทคโนโลยี

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพการทำนานอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญ ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพการทำนานอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์ คือ

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

1.1.2 เพื่อศึกษาเจตคติการทำนานอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

1.1.3 เพื่อศึกษาความพร้อมในการทำนานอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

1.1.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ ในการทำนานอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

1.2 วิธีดำเนินการ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่ลงทะเบียนการปลูกข้าวนอกฤดู (นาปรัง) ในอำเภอสังขะ จำนวน 90 คน กลุ่มตัวอย่างใช้ประชากรทั้งหมดเนื่องจากมีจำนวนน้อย การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย สถิติพรรณนา ใช้บรรยายลักษณะของข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1) *สภาพทางสังคม* พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 53.66 ปี และมีระดับการศึกษาประถมศึกษา เป็นสมาชิกธ.ก.ส.มีจำนวนสมาชิกครัวเรือน 1.37 คน เฉลี่ย ได้รับความรู้เรื่องการทำน่านอกฤดูจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

2) *สภาพทางเศรษฐกิจ* พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงาน การเกษตรเฉลี่ย 1.05 คน มีประสบการณ์ในการทำน่านอกฤดู พื้นที่ในการทำน่านอกฤดูส่วนมาก เฉลี่ย 3.53 ไร่ ใช้ทุนตนเองในการทำน่าน้ำจากอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก มีรายได้จากภาคเกษตร ได้แก่การค้าขายข้าวเฉลี่ย 12,387.87 บาท ส่วนรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 11,376.67 บาท จากการรับจ้าง ต้นทุนการทำน่านอกฤดูส่วนมากจะใช้เพื่อเป็นค่าเมล็ดพันธุ์มากกว่าอย่างอื่นเฉลี่ย 2,958.88 บาท

1.3.2 *เจตคติการทำน่านอกฤดูของเกษตรกร* พบว่า ระดับเจตคติของเกษตรกรในการทำน่านอกฤดูภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.75 เจตคติอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ความมีคุณค่าในอาชีพอาจจะเป็นเพราะว่าการทำงานเป็นอาชีพที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มีความเชื่อ มีขนบธรรมเนียมประเพณี เห็นควรส่งเสริมปรับปรุงมีปัญหาดั้งเดิมกับเทคโนโลยีให้เหมาะสม

1.3.3 *ความพร้อมในการทำน่านอกฤดูของเกษตรกร* พบว่า ของเกษตรกร ภาพรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.49 ความพร้อมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า เกษตรกรมีความพร้อมในระดับปานกลาง จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ด้านการรวมกลุ่ม และแรงงาน อาจจะมาจากรัฐบาลส่วนมากดำเนินกิจกรรมส่วนตัว ไม่ค่อยมีการรวมกลุ่ม ส่วนด้านแรงงาน เฉลี่ย 2.66 คน ถือว่ามีแรงงานน้อย จึงมีความพร้อมปานกลาง แต่ในภาพรวมถือว่าเกษตรกรมีความพร้อม

1.3.4 *ปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำน่านอกฤดูของเกษตรกร* พบว่า ภาพรวมค่าเฉลี่ย 1.40 ปัญหาอยู่ในระดับน้อย แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า ปัญหาในการทำน่านอกฤดูที่เกษตรกรมีปัญหา ได้แก่ ปัญหาการป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน อาจจะเป็นเพราะว่าเกษตรกรได้รับการถ่ายทอด ความเชื่อจากบรรพบุรุษ และเกษตรกรมีอายุมาก ได้รับความรู้แล้ว นำไปปรับใช้ยาก ผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องศึกษาและหาแนวทางแก้ไข

2. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพการทำนานอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ จากผลการวิเคราะห์สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร เจตคติการทำนานอกฤดูของเกษตรกร ความพร้อมในการทำนานอกฤดูของเกษตรกร ปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำนานอกฤดูของเกษตรกร สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

2.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เฉลี่ยอายุ 53.66 ปี การศึกษาจบประถมศึกษา จะเห็นได้ว่าเกษตรกรมีอายุมาก การศึกษาน้อย ศักยภาพในการทำนาอาจไม่ดีเท่าที่ควร ในการส่งเสริมเจ้าหน้าที่ควรมองในจุดนี้ ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการส่งเสริมใช้เวลาในการชี้แจงและทำความเข้าใจกับเกษตรกรให้มากขึ้น

2.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีแรงงานเกษตรกรน้อย เฉลี่ย 2.66 คน มีพื้นที่การผลิตข้าวนอกฤดูเฉลี่ย 5.48 ไร่ ใช้ทุนตนเองในการดำเนินกิจกรรม มีรายได้จากการขายข้าวเฉลี่ย 12,387.87 บาท ต้นทุนการปลูกข้าวนอกฤดูส่วนมากเป็นค่าเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 2,958.88 บาท ซึ่งใกล้เคียงกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2554) รายงานว่าเกษตรกรในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอัตราการเปลี่ยนแปลง ต้องประกอบอาชีพเสริมนอกภาคเกษตรเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่มาจากการจำหน่ายข้าวและการรับจ้างทั่วไป ภาวะหนี้สินสูงแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินต่างๆของรัฐบาล เช่น ธกส.และอื่นๆเพื่อใช้ลงทุนในการประกอบอาชีพ เช่น การซื้อเมล็ดพันธุ์เป็นต้น

2.3 เจตคติการทำนานอกฤดูของเกษตรกร พบว่า ระดับเจตคติของเกษตรกรในการทำนานอกฤดูภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.75 เจตคติอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ความมีคุณค่าในอาชีพอาจจะเป็นเพราะว่าการทำงานเป็นอาชีพที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มีความเชื่อ มีขนบธรรมเนียมประเพณี เห็นควรส่งเสริมปรับภูมิปัญญาดั้งเดิมกับเทคโนโลยีให้เหมาะสม

2.4 ความพร้อมในการทำนานอกฤดูของเกษตรกร พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความพร้อมในระดับมาก เพราะการทำงานเป็นอาชีพของบรรพบุรุษ ทำกันมารุ่นต่อรุ่น เมื่อมีปัญหาที่แก้ไขกันไปตามภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บอกเล่ากันมา แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่าเกษตรกรมีความพร้อมในระดับปานกลาง จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ด้านการรวมกลุ่ม และแรงงานอาจจะมาจากเกษตรกรส่วนมากดำเนินกิจกรรมส่วนตัว ไม่ค่อยมีการรวมกลุ่ม ส่วนด้านแรงงานเฉลี่ย 2.66 คน ถือว่ามีแรงงานน้อย จึงมีความพร้อมปานกลาง แต่ในภาพรวมถือว่าเกษตรกรมีความพร้อม

2.5 ปัญหาเกี่ยวกับการทำนอกรถของเกษตรกร พบว่า ภาพรวมค่าเฉลี่ย 1.40 ปัญหาอยู่ในระดับน้อย แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า ปัญหาในการทำนอกรถที่เกษตรกรมีปัญหา ได้แก่ ปัญหาการป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน อาจจะเป็นเพราะว่าเกษตรกรได้รับการถ่ายทอด ความเชื่อจากบรรพบุรุษ และเกษตรกรมีอายุมาก ได้รับความรู้แล้วนำไปปรับใช้ยาก ผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องศึกษาและหาแนวทางแก้ไข

2.6 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำนอกรถของเกษตรกร มีดังนี้

2.6.1 ความรู้ในการทำนอกรถ

เกษตรกรส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะว่า ต้องการฝึกอบรมการทำนอกรถ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า เกษตรกรยังต้องการฝึกอบรม เพิ่มพูนความรู้ เพื่อให้เกิดความชำนาญในการทำนอกรถให้มากยิ่งขึ้น เพื่อการทำนาที่มีประสิทธิภาพและผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น

2.6.2 แหล่งเงินทุน แหล่งสินเชื่อในการทำนา

เกษตรกรส่วนใหญ่มีข้อเสนอว่า ให้มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและให้มีแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การทำนาจำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก จึงควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตต่างๆจากองค์กรภาครัฐ และควรมีแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีเงินทุนในการทำนาในแต่ละปี

2.6.3 แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำนา

เกษตรกรส่วนใหญ่เสนอว่า ให้ขุดแหล่งน้ำเพิ่ม ทั้งนี้เป็นเพราะว่า แหล่งน้ำเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการทำนาทั้งนาในฤดูและนอกรถ เพื่อให้มีผลผลิตที่ดีและปริมาณมาก

2.6.4 ความต้องการใช้ไฟฟ้าเกษตร (ขยายไฟฟ้าในไร่นา)

เกษตรกรส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ต้องการใช้ไฟฟ้าเพื่อการเกษตร (การขยายไฟฟ้าบริเวณไร่นา) ทั้งนี้เป็นเพราะว่า มีความสะดวกในการดำรงชีวิต และใช้ขยายกิจการเกี่ยวกับการเกษตร เช่น ใช้เลี้ยงสัตว์ต่างๆ เป็นต้น

2.6.5 การรวมกลุ่มของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่เสนอแนะว่าต้องการรวมกลุ่มวิสาหกิจ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการมีกลุ่มวิสาหกิจ ถือเป็นความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของเกษตรกรและช่วยแบ่งเบาปัญหาต่างๆของเกษตรกรกลุ่มเดียวกัน

2.6.6 การสนับสนุนของหน่วยงานและองค์กรเรื่อง การประสานเครือข่าย การตลาด และเทคโนโลยี

เกษตรกรส่วนใหญ่ เสนอแนะว่า ต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กร เรื่อง การประสานเครือข่าย การตลาด และเทคโนโลยี ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การประสาน

เครื่องช่วยการตลาด และนำเทคโนโลยีต่างๆมาใช้ในการเกษตร เป็นการช่วยให้เกษตรกรจำหน่ายข้าวได้ในราคาที่ดี มีตลาดรองรับผลผลิต สามารถผลิตข้าวได้เป็นจำนวนมาก และส่งออกสู่ตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ด้านการดูแลและป้องกันศัตรูข้าว

3.1.1 *การสำรวจสถานการณ์* ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ให้เจ้าหน้าที่แนะนำความรู้เรื่องเกี่ยวกับวิธีการสำรวจแมลงศัตรูข้าว เช่น เอกสาร รูปภาพเกี่ยวกับชนิดของศัตรูข้าวและศัตรูธรรมชาติ

3.1.2 *การใช้พันธุ์ต้านทาน* หน่วยงานสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวต้านทานให้เกษตรกรนำไปปลูก โดยการลดราคาเมล็ดพันธุ์ข้าว และการแนะนำแหล่งซื้อพันธุ์ข้าวต้านทาน

3.1.3 *การใช้วิธีเขตกรรม* หน่วยงานให้ความรู้ในการปฏิบัติด้านการใช้วิธีเขตกรรมและทำแปลงตัวอย่างเพื่อศึกษาเป็นแนวทาง

3.1.4 *การใช้วิธีกล* หน่วยงานให้แนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้วิธีกลและเกษตรกรควรรวมกลุ่มเพื่อใช้วิธีกลเพื่อการกำจัดศัตรูพืช

3.1.5 *การใช้สารสกัดจากธรรมชาติ* เจ้าหน้าที่ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการทำและการใช้สารสกัดจากธรรมชาติจากพืช ควรสนับสนุนพืชที่ใช้ทำสารสกัดจากธรรมชาติ เพื่อให้เกษตรกรทดลองใช้

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการทำนานอกฤดูและการทำงานปี เพื่อจะได้นำผลวิจัยมาใช้ได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

3.2.2 ควรศึกษาการทำนานอกฤดูต่างพื้นที่เพื่อหาข้อเปรียบเทียบ

3.2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานนอกฤดู

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการข้าว (ม.ป.ป) การปลูกข้าวให้ได้ผลผลิตสูงและคุณภาพดี เอกสารคำแนะนำที่ 1 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- _____ . (ม.ป.ป) ข้าว เทคโนโลยีการปลูกและการจัดการหลัง เก็บเกี่ยว เอกสารคู่มือนักส่งเสริมการเกษตร กรมการข้าว สำนักส่งเสริมการผลิตข้าวกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- กรมพัฒนาที่ดิน (ม.ป.ป) แผนที่แสดงความเหมาะสมของดินกับพืชเศรษฐกิจ ขอบเขตหน่วยที่ดินที่อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
- กรมส่งเสริมการเกษตร (2545) คำแนะนำการผลิตข้าวที่ถูกต้องเหมาะสม. กรุงเทพมหานคร สำนักพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร
- กิตติศักดิ์ แก้วมหาชัย (2550) “แรงจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพเสริมของชาวนาในเขตตำบลเชียงหวาง อำเภอพิบูลย์ จังหวัดอุดรธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนา มนุษย์และสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- เกษมศักดิ์ แสนโกชน์ (2545) “เกษตรอินทรีย์วิถีสุรินทร์” วารสารเทคโนโลยีชาวบ้าน 15,296 (ตุลาคม): 41-44
- คณะวิจัยข้าวจังหวัดสกลนคร นครพนม มุกดาหาร และจังหวัดกาฬสินธุ์ (2548) รายงานการวิจัยเรื่องศึกษาสภาพการผลิตข้าวตามโครงการ ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด “สนุก” กาฬสินธุ์ โรงพิมพ์เสียงภูพาน
- จารึก ศิริกุล (2548) รายงานการศึกษาผลการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว โดยวิธีผสมผสาน ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรอำเภอนิคมน้ำอ้อย
- ชนวน รัตนวราหะ (2535) เกษตรอินทรีย์. กรุงเทพมหานคร ม.ป.ท.
- ชาญพิทยา ฉิมพาลี (2544) “การศึกษาการดำเนินงาน โครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน” (ข้าวหอมมะลิ) สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร
- เชิด ดีเกิด (2549) “การผลิตข้าวหอมมะลิตามเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด” วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- ณัฐวุฒิ ประจันตะเสน (2553) “สภาพและปัญหาการจัดการน้ำเพื่อการผลิตข้าวนาปรังในโครงการชลประทานนาหนองทุ่ม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดชัยภูมิ” รายงานการศึกษาดูงานปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ดิเรก ฤกษ์หรั่ง (2527) *การส่งเสริมการเกษตร หลักการและวิธีการ* กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช
- ทวี คุปต์กาญจนกุล (2541) “การเพิ่มผลผลิตข้าวขาวดอกมะลิโดยวิธีเขตกรรม” วารสารวิชาการเกษตร 6, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 12
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2542) *การสื่อสาร: วรรณยุกต์ศาสตร์เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์* กรุงเทพมหานคร ธีรวิเชียร
- ประทีป หนูนุ้ย (2547) “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพ GAP: ข้าวของเกษตรกรในอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี” วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- พจน์ พจนพานิชย์กุล (2556) รวมบทความ คืบค้นวันที่ 2 กรกฎาคม 2556 จาก <https://sites.google.com/site/potarticle/02>
- พิทยา อรุณพงษ์ (2551) “การปรับเปลี่ยนกระบวนการในการทำงานของชาวบ้านหนองตาบุญ ตำบลยาง อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2548) *พฤติกรรมองค์การ แบบทดสอบ&การประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมองค์การ=Organizational behavior: test and rganizational Behavior (OB) application. (ฉบับปรับปรุง)* กรุงเทพมหานคร: Diamond in business world.
- ราชบัญญัติสถาน (2553) ความหมาย ศัพท์ภาพ คืบค้นวันที่ 2 กรกฎาคม 2556 จาก <http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=3937>
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2539) *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้* กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาส์น
- วัลลภ พรหมทอง และคณะ (2551) “รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” สระบุรี คณะเทคโนโลยีการเกษตรมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณบุรี

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545) จิตวิทยาสังคมทฤษฎีและปฏิบัติการ กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาส์น
ศูนย์ปฏิบัติการเกษตรอินทรีย์จังหวัดสุรินทร์ (2548: 2-5) คู่มือการป้องกันกำจัดศัตรู
ข้าวแบบผสมผสาน โครงการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ สำนักงานจังหวัดสุรินทร์
สิทธิโชค วรรณสันติกุล (2546) จิตวิทยาสังคม:ทฤษฎีและการประยุกต์ กรุงเทพมหานคร
ซีเอ็ดยูเคชั่น

ภาคผนวก

ภาคผนวก
แบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบราชสันตติวงศ์

แบบสอบถามสำหรับงานวิจัย

เรื่อง ศักยภาพการทำนानอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามการวิจัยนี้ต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการผลิตข้าวนอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทานในอำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำวิทยานิพนธ์เท่านั้น ไม่มีเจตนาไขว่คว้าคนอื่น และไม่ทำให้เกิดผลเสียใดๆ ทั้งสิ้น
2. คำตอบจากแบบสอบถามจะใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาเท่านั้น จึงขอความร่วมมือและให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์และ โปรดให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้ด้วย
3. แบบสัมภาษณ์การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์และเนื้อหาแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
 - ตอนที่ 2 เจตคติในการทำนานอกฤดู
 - ตอนที่ 3 ความพร้อมในการทำนานอกฤดู
 - ตอนที่ 4 สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะ
4. ผู้ตอบแบบสอบถาม กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน (.....) หน้าข้อความที่ต้องการหรือเติมข้อความในช่องว่างที่กำหนดให้
5. ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านที่สละเวลาตอบแบบสอบถามและให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลครั้งนี้เป็นอย่างดี

นายวสันต์ ต่างทอง

ผู้วิจัย

**ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ทำนานอกฤดูนอกเขต
ชลประทาน**

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน (.....) หน้าข้อความที่ต้องการหรือเติมข้อความในช่องว่างที่กำหนด

1. เพศ (.....) 1. ชาย (.....) 2. หญิง	[a1]
2. อายุปี	[a2]
3. ระดับการศึกษา	
(.....) 1. ไม่ได้เรียนหนังสือ	[a3.1]
(.....) 2. ประถมศึกษา	[a3.2]
(.....) 3. มัธยมศึกษาตอนต้น	[a3.3]
(.....) 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	[a3.4]
(.....) 5. อนุปริญญา/ปวส.	[a3.5]
(.....) 6.ปริญญาตรี ขึ้นไป	[a3.6]
4. การเป็นสมาชิกสถาบันการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
(.....) 1. สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	[a4.1]
(.....) 2. สมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร	[a4.2]
(.....) 3. สมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส.	[a4.3]
(.....) 4. สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์	[a4.4]
(.....) 5. อื่นๆ ระบุ.....	[a4.5]
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน	[a5]
6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่สามารถช่วยงานภาคเกษตร.....คน	[a6]
7. ประสบการณ์ในการทำนานอกฤดู.....ปี	[a7]
8. แหล่งความรู้ในการทำนานอกฤดู (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	
(.....) 1. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	[a8.1]
(.....) 2. โทรทัศน์	[a8.2]
(.....) 3. เอกสาร/สิ่งพิมพ์	[a8.3]
(.....) 4. วิทยุกระจายเสียง	[a8.4]
(.....) 5. เพื่อนบ้าน	[a8.5]
(.....) 6. อื่นๆ ระบุ.....	[a8.6]

9. พื้นที่ทำการเกษตร จำนวนไร่ [a9]
10. พื้นที่ทำนานอกฤดู จำนวนไร่ [a10]
11. แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการทำนานอกฤดู (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- (.....) 1. ทุนของตนเอง [a11.1]
 - (.....) 2. จากนายทุน [a11.2]
 - (.....) 3. ญาติพี่น้อง [a11.3]
 - (.....) 4. กองทุนหมู่บ้าน [a11.4]
 - (.....) 5. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ชกส.) [a11.5]
12. แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำนานอกฤดู (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- (.....) 1. น้ำบาดาล [a12.1]
 - (.....) 2. สระน้ำในไร่นา [a12.2]
 - (.....) 3. อ่างเก็บน้ำ [a12.3]
 - (.....) 4. หนองน้ำ, ลำห้วย [a12.4]
 - (.....) 5. อื่นๆ ระบุ..... [a12.6]
13. รายได้ภาคการเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 1. จำหน่ายข้าวนอกฤดู.....บาท [a13.1]
 - 2. จำหน่ายข้าวในฤดู.....บาท [a13.2]
 - 3. จำหน่ายปศุสัตว์.....บาท [a13.3]
 - 4. จำหน่ายสินค้าประมง.....บาท [a13.4]
 - 5. การจำหน่ายพืชไร่.....บาท [a13.5]
 - 6. อื่นๆ ระบุ..... [a13.6]
14. รายได้นอกภาคเกษตรครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 1. เงินเดือน/ค่าตอบแทน.....บาท [a14.1]
 - 2. การรับจ้าง.....บาท [a14.2]
 - 3. การค้าขาย.....บาท [a14.3]
15. รายได้ครัวเรือน จำนวน.....บาท [a15]
16. ต้นทุนการทำนานอกฤดู
- (.....) 1. การเตรียมดิน.....บาท [a16.1]
 - (.....) 2. ค่าเมล็ดพันธุ์.....บาท [a16.2]
 - (.....) 4. ค่าปุ๋ยเคมี.....บาท [a16.3]

(.....) 5. ค่าแรงงาน.....บาท [a16.4]

(.....) อื่นๆ บาท [a16.5]

ตอนที่ 2 เจตคติเกี่ยวกับการทำนานอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทาน

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างด้านขวามือ โดยให้คะแนนตามความรู้สึกของท่าน
ที่มีต่อการทำนานอกฤดู 3 = มาก 2 = ปานกลาง 1 = น้อย

เจตคติการทำนานอกฤดู	ระดับเจตคติ			รหัส
	3	2	1	
1. มีรายได้จากการทำนา				[b1.1]
2. มีแรงจูงใจด้านราคา				[b1.2]
3. มีคุณค่าในอาชีพ				[b1.3]
4. มีแหล่งน้ำที่เพียงพอ				[b1.4]
5. มีประสบการณ์				[b1.5]
6. มีการสนับสนุนจากหน่วยงาน				[b1.6]
7. มีการลดความเสี่ยงด้านการลงทุน				[b1.7]
8. มีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์				[b1.8]

ตอนที่ 3 ความพร้อมในการทำนานอกฤดูของเกษตรกรนอกเขตชลประทาน

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างด้านขวามือ โดยให้คะแนนตามความรู้สึกของท่าน
ที่มีต่อความพร้อมในการทำนานอกฤดู 3 = มาก 2 = ปานกลาง 1 = น้อย

ความพร้อมในการทำนานอกฤดู	ระดับความพร้อม			รหัส
	3	2	1	
1. ด้านเทคโนโลยี				[c1.1]
2. ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว				[c1.2]
3. ด้านเงินทุน				[c1.3]

ความพร้อมในการทำงานนอกฤดู	ระดับความพร้อม			รหัส
	3	2	1	
4. ด้านปัจจัยการผลิต				[c1.4]
5. ด้านแหล่งน้ำ				[c1.5]
6. ด้านแรงงาน				[c1.6]
7. ด้านการจัดการ				[c1.7]
8. ด้านประสิทธิภาพ				[c1.8]
9. ด้านการสนับสนุนของหน่วยงาน(ปัจจัย/วิชาการ)				[c1.9]
10. ด้านการรวมกลุ่มเกษตรกร				[c1.10]
11. ด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่น				[c1.11]

ตอนที่ 4 ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทำงานนอกฤดูของเกษตรกรนอกเขต

ชลประทาน

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างด้านขวามือ โดยให้คะแนนตามความรู้สึกรของท่าน
ที่มีต่อปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำงานนอกฤดู

3 = มาก 2 = ปานกลาง 1 = น้อย

ปัญหาการทำงานนอกฤดู	ระดับปัญหา			รหัส
	3	2	1	
1. ด้านความรู้ข่าวสารเทคโนโลยี				[d1.1]
2. ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว				[d1.2]
3. ด้านแหล่งสินเชื่อ/แหล่งทุน				[d1.3]
4. ด้านสภาพพื้นที่				[d1.4]
5. ด้านแหล่งน้ำ				[d1.5]
6. ด้านแรงงาน				[d1.6]
7. ด้านการจัดการ				[d1.7]
8. ด้านประสิทธิภาพ				[d1.8]
9. ด้านสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ				[d1.9]

ปัญหาการทำงานนอกฤดู	ระดับปัญหา			รหัส
	3	2	1	
10. ด้านการรวมกลุ่มของเกษตรกร				[d1.10]
12. ด้านการทำเกษตรอินทรีย์				[d1.12]
13. ด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน				[d1.13]

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1. ด้านพื้นที่.....
2. ด้านแหล่งน้ำ.....
3. ด้านเงินทุน.....
4. ด้านสินเชื่อ.....
5. ด้านแรงงาน.....
6. ด้านการจัดการ.....
7. ด้านราคาและการตลาด.....
8. ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ.....
9. ด้านการรวมกลุ่มของเกษตรกร.....
10. ด้านความรู้ในการทำงานนอกฤดู.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2556 (ตอบแบบสอบถาม)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายวสันต์ ต่างทอง
วัน เดือน ปีเกิด	14 มกราคม 2510
สถานที่เกิด	อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
ประวัติการศึกษา	ครุศาสตรบัณฑิต (เกษตรกรรม) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2544
สถานที่ทำงาน	องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
ตำแหน่ง	นักบริหารงานการเกษตร

